

V.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM

W DEBICY

ZA ROK SZKOLNY

1911 | 12

TARNÓW.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Drukiem Józefa Styry w Tarnowie.

1912.

T r e ś ć:

I. Tadeusz Rojek »Zygmunt Krasiński wobec przyrody«.

II. Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu.

TADEUSZ ROJEK

ZYGMUNT KRASIŃSKI
WOBEC PRZYRODY

„Et je pensais, assis sur les bords de l'Arveyron, que l'orage qui s'amasse dans le coeur dort longtemps puis s'éveille pour ne plus s'endormir. Tonnerre éternel, il gronde, comme lui, jusqu'au moment où la source est tarie, où le coeur est brisé... (Journal, Chamonix,, lundi 3. août 1830).*)

---

*) I myślałem, siedząc na brzegu Arveyronu, że burza, która zbiera się w sercu człowieka, śpi długo; lecz raz obudzona już nie zasypia. Grzmot wieczny hu- czy, jak tu, aż póki źródło nie wyschnie, póki nie roz- bije się serce...

I.

W ukształtowaniu duszy każdego poety przyroda odgrywa rolę niepomiarową. Posiada ona w sobie tę dziwną siłę, że na każdego działa i działać musi. Ale działanie to różnorodne. Nie będzie zdaje się przesady, jeśli powiemy, że nie znajdziemy dwóch ludzi, na którychby te same zjawiska przyrody oddziaływały identycznie. O ile chodzi o Kasińskiego, to u niego wpływ przyrody, wrażenia odebrane nie »rzucają się w oczy«; a wynika to z odrębnej »konstrukcji« duchowej. Ale mimo to, choć ten stosunek do przyrody nie występuje jaskrawo, choć nie »rzuca się w oczy«, to jednak jest i to wielki.

Ale u Kasińskiego wcześniej bardzo wrażenia »piękności materialnej« »przekwitają«, a pozostają tylko te »w których przebija się wyraz myśli«. Wcześniej bo już 29. sierpnia 1830. r. pisze Kasiński:

»On s'habitue à la beauté matérielle comme à la laideur, et elle finit par ne plus faire aucune impression. Là où il n'y a pas de vie, ou bien où la vie est cachée, il y a peu d'attrait à la longue. Notre âme cherche partout des compagnes; voilà pourquoi se flétrit, hors la beauté sur laquelle se joue l'expression de la pensée«. *)

Właściwych wrażeń przyrody czy nawet zachwyków nad jej zjawiskami możemy szukać tylko w dwu epokach.

*) »Człowiek przyzwyczaja się do piękności materialnej podobnie jak do brzydoty i wkońcu nie wywiera ona żadnego wrażenia. Gdzie niema życia lub gdzie życie jest ukryte, tam powab jest krótkotrwały. Dusza nasza wszędzie szuka towarzyszek; dlatego wszystko przekwita, prócz piękności duchowej i nieśmiertelnej, prócz tej piękności, w której przebija się wyraz myśli« (Dzieła T. VI. str. 156 -- 7.)

życia Krasińskiego: w latach młodości i w czasie pobytu w Genewie. Rzecz jasna, że i później znajdziemy czy opisy, czy wrażenia, czy też tła, ale nie będą to już wrażenia świeże: Krasińskiemu w tym kierunku wystarczą zupełnie dawne. Przyroda nie była nigdy dla niego i nie będzie tem pięknem, »w którym się wyraz myśli przebija«, »ale może być tylko »dla myśli podnietą.«*)

Cały tedy stosunek do przyrody u Krasińskiego da się zredukować li tylko do czasu pobytu jego w Warszawie i Opinogórze (łącznie z wyjazdem na Podole) i pobytu w Genewie i to głównie w tym jednym roku (od 3. listopada 1829. do 3. listopada 1830.) Następny pobyt już nie obfituje w wrażenia i ich opisy — powoli przyroda zaczęła działać o tyle tylko, o ile stanie się podnietą lub źródłem myśli.

Sam poeta ujął w formę poetyczną stare jak świat zdanie: »Młodość jest rzeźbiarką co wykuwa żywot cały« — od młodości więc i to pierwszej należy się nam przypatrzyć poecie, o ile chodzi o skreślenie jego stosunku do przyrody. Zresztą sama młodość poety odpowie nam na pytanie, dlaczego ten stosunek jest taki a nie inny.—

Przyznać trzeba, że warunki przyrody — wśród których wychował się poeta, nie były idealne, bo ani Warszawa, ani Opinogóra nie przedstawiały tematu do nadzwyczajnych wrażeń. Ilekroć przyszły poeta przebywał w Warszawie, to czas spędzał na nauce, lub na tych długich sam na sam rozmowach z ojcem i jedynie pobyt w Opinogórze dawał sposobność młodemu trubadurovi i rycerzowi«, jak się o Krasińskim wyrażał Ko-

*) J. Kleiner: Zygmunt Krasiński — dzieje myśli T. I. str. 25.

rzeniowski, do swobody. Ale sama Opinogóra nie przedstawiała się czarująco. Ani to był Krzemieniec, ani Nowogródek — wielka płaszczyna огоłocona z drzew, nad którą nie ruiny lub kurliany »z tajemnicą w sercu«, ale stary, zaniedbany dwór szlachecki panował. Jak z jednej strony Opinogóra przedstawiała się prozaicznie, smutno, tak z drugiej dawała sposobność »młodemu filozofowi« do wczesnych rozmyślań; jednostajnością swoją nadawała się niepołahowanym biegom myśli, nie zatrzymywała go żadnym przedmiotem, żadnem wspomnieniem.^{*)} A mimo to fantazyja chłopięca rwała się do odtworzenia obrazów, nawet w obrazach mniej powabnych dopatrywała się piękności. Objaw to u młodzieńca zresztą zrozumiały i naturalny. — Były jeszcze i inne odrębne warunki, które nie pozwoliły przyszłemu pocięciu wodzi fantazyi, a »w wieniec wyszczerbionych murów nasypać widm, duchów, rycerzy... sklepieniom kazać powtarzać Sofoklesowskie nieestety... Wychowany w zasadach pseudo-klasycznych, wczesnie wdrożony w forsowną naukę — nie miał prawie czasu Krasiniński być dzieckiem — wyrazić swych myśli i »uczucie kwiatów« po prostu, szczerze, po chłopięcemu i naprawdę romantycznie. Najlepszym dowodem na to pierwsza korespondencya z ojcem, w której przebijają się widocznie to pasowanie się form klasycznych z uczuciem i wrażeniem dziecięcym przyszłego romantyka. Początek np. listu z 24. grudnia 1825. r. brzmi tak:

«Przecież dzisiaj mróz czterostopniowy ścisnął słabemi okowy, błoto po ulicach; zamiast chmur czarnych piękny lazur nieba rozwesela oko, przyzwyczajone w terażniejszej zimie do posępnych widoków...

*) Wiadomo, że równiny przeważnie wychowują myślicieli — filozofów.

Te »czarne chmury« i »posepne widoki« dziwnie walczą ze »słabemi okowami« mrozu: klasyk i romantyk w jednej osobie.

Chwilą przełomową dla młodzieńczej fantazyi jest pierwsza większa podróż »z Warszawy na Garwolin, Żelechów, Krasnystaw, Włodzimierz, Poryck, Beresteczko, Krzemieniec i Jarmolińce do dziedzicznych Dunajowie na Podolu.« I w czasie tej podróży warunki dla swobodnej obserwacji nie są idealne, bo nieubłagany Chlebowski, mentor i towarzysz podróży, prędko umie zapalać i zachwyty ostudzić. Dziennik więc podróży Krasińskiego nie obfituje tyle w opisy wrażeń, ile w refleksyie na temat ludu i jego oświaty (!); ale znajdują się ustępy bezpretensjonalne, mniej sztywne, ale zato szczere, w których widać duszę.

Krótkie np. wyrażenie, prawie lakoniczne: »Piękne położenie i wesołe widoki Wołynia uprzyjemniają drogę« — przecież jest szczerze i więcej mówi niż »słabe okowy«. Te lakoniczne zrazu jakby wzmianki tylko nabierają prędko tężyzny zaczynają lśnić barwami... Są miejsca w dzienniczku, którym tylko potrzeba więcej wprawnego pióra, doboru słów na wyrażenie zachwyty ukrytych w twardych jeszcze, nieokrzesanych wyrazach *).

Ta pewna nieudolność i niewprawność w kreśleniu obrazów przyrody, spowodowana wyżej wymienionymi przyczynami, widoczna jest także i w młodzieńczych utworach. Wprawdzie rozczytywanie się w utworach romantycznych pomoże fantazyi, ale tylko tyle, by przebiło się żywe poczucie piękna natury.

*) Słusznie zestawia prof. Kallenbach opis mgły z dnia 11. września 1825. r. z opisem Okopów św. Trójcy: pierwszy—to pierwowzór—to szkic do drugiego (J. Kallenb. Z. Kras. T. I. str. 46.)

Aby wyrobić sobie pojęcie o stosunku Krasińskiego do przyrody w pierwszej, młodzieńczej epoce jego twórczości, spróbujmy zestawić kilka opisów z powiastek, owianych duchem Waltera Scotta.

Odrębny nieco charakter wogóle ma pierwsza z nich: »Pan trzech Pagórków« — a to nie dlatego, że pierwsza, ale, że utwór ten — skądinąd słaby — jest wpływem rwącej się, żywej, młodzieńczej fantazyi, a tło przyrody, choć sama Opinogóra nie dawała tematu do zachwyków, owiane osobistymi wspomnieniami, nabiera barw, życia... Zrazu opis ogólny, sytuacyjny — sprawia wrażenie skromności — jakby nieśmiałości autorskiej: »Trzy pagórki wznoszą się wśród rozległej równiny — lasy z dala czarnym okrążają ją wieńcem — gaje zielone po niej rozsypane, przyjmują w swoje zacisza różnopióre ptaki lub trwożliwe zające — krzaki gdzieniegdzie z błot i trzęsawisk wznoszą gałęzie, wiatrem na wszystkie nachylane strony.«*) — Opis ten niczem prawie jeszcze nie różni się od opisów z dziennika podróży na Podole, »kraj lat dziecinnych« odtworzony z dziecinnym sposobem patrzenia. — Dopiero później, kiedy fantazyja twórcza znajdzie więcej pola, wtedy i opisy są śmielsze, a oparte zdaje się raczej na lekturach niż autopsyi. Do takich należy wcale już śmiały opis burzy, posiadający cechy epicko — malarskie: »Ciemna i burzliwa noc zasępiła niebo — Poświst na tronie z chmur unosi się po przestworzu. — Trzy razy rzucił się i wstrząsł ogromną prawicą, a trzy razy odpowiedziały mu wiatry, odpowiedziała mu ziemia. Upadły przed nim w kurzawę dęby i wysokie sosny, zieloną uwieńczone jemiółą — chaty ludzi w drobne rozsypały się szczątki — słabe zboża

*) T. IV. Str. 5.

schyliły się po polach, a kwiaty na zawsze zawarły swoje kielichy. — Góry wstrząsły się w posadach, bałwany jezior (!) *) i rzek wzniosły się ku niebu, jak gdyby chciały wymawiać i wyrzucać Panu pioruna zniszczenie jego stworzeń**)

W opisie powyższym pewne więzy nałożyła poecie chęć wydobycia i dobrania archaicznego tła, wprowadzenia uosobień przyrody — bogów, jak Poświst i inni.

Opinogóra potrafiła jednak w „Panu trzech Pagórków” zastąpić Krasieńskiemu Nowógródek czy Krzemieniec: »Cały dzień goniłem za lisami i zającami, nie zważając na schyłające się ku zachodowi słońce«, czytamy w dokończeniu. Właśnie już teraz ostatnie światła promienie złościły iglastych sosen wierzchołki i szczyty poważnych dębów, ptaki rozliczne ostatnim śpiewem modlitwę wieczorną wznosiły do Boga, gdzieś tam liść zaszeleścił pod lotną stopą zwierza, wracającego do nocnego łożyska, czasem kraszka lub różnobarwna sójka przeleciała nad głową i pociągnawszy dalej, siadła na jakim drzewie — tam, obłana promieniami słońca, zdawała się unosić po falach potopu.«

»Wietrzyk raz, nizkie poruszając krzewy, igrał z każdym liściem i kwiatem, drugi raz, okręcając się naokoło stuletnich lasu olbrzymów, nachylał ich gałęzie na wszystkie strony. — Czasem też zupełna panowała cisza. Błękit niebios, w purpurze ku zachodowi ginący, rozweselał oko a milczenie i samotność wzywały duszę do dumania.....

*) Fantazja Krasieńskiego ze stawu w Opinogórze stworzyła jeziora, (których nb. poeta jeszcze nie widział.) (Por. porównanie Lemanu ze stawem w Opinogórze z dn. 2. listopada 1829. r.)

**) T. IV. str. 15.

Już pierwsza gwiazda, od starożytnych ubóstwiana ludów, wstąpiła na szafirowe przestworze — jużcoraz bardziej fale światłości ustępowały przed nocą i czerwony kolor nieba zastępowały już czarne cienie.“*)

Dziwna rzecz! Wrażenia te przecież prawie bezpośrednie, świeże, a zda się, że to dla poety »jedyna taka kraina, w której jest trochę szczęścia... kraj lat dziecinnych« — lat nie tylko niepowrotnych, ale dawno minionych. Mimo woli nasuwają się nam na myśl słowa:

»Kto z nas tych lat nie pomni, gdy młode pachole,
Ze strzelbą na ramieniu świszcząc szedł na pole:

»Tam derkacz wrzasnął z łąki, szukać go daremnie,
»Bo on szybuje w trawie, jako szczupak w Niemnie;
»Tam ozwał się nad głową ranny wiosny dzwonek
»Również głęboko w niebie schowany skowronek.

Następuje cały szereg powiastek doby warszawskiej. Pod względem »techniki« literackiej stoją one pewno wyżej od pierwszej próby, ale próżno dopatrywać się w nich przyrody. Poeta dziwnie skąpy. Nawet jako tło, dekoracya małą odgrywa ona tu rolę, a opisy bez porównania słabsze, aniżeli pierwsze próby — naprawdę dziecinne. Stereotypowo niemal rozpoczynają się rozdziały opisami, które mają charakter nienaturalny, sztywny prawie »urzędowy«: opisy są, bo być muszą. Przeważnie są one do siebie podobne, a przedewszystkiem krótkie. Spróbujmy ich kilka zestawić.

»Zdała czerniały się lasy i Czech niebotyczne góry.«***)

»... Tuż przytem lasek brzozowy i rzeczułka od niego płynie. Z tyłu bory, z przodu równina, a tam i ówdzie dzwonnica ... «***)

*) T. IV. str. 21.

**) »Grób Rodziny Reichstałów« T. IV. str. 65.

***) »Gastold« T. V. str. 29.

Podobieństwa takie istnieją i w sytuacjach np:

»W tej chwili czerwona wy promień słońca odbił się od wieży domu astrologa*^{*)} i

»Promienie jesiennego słońca odbijały się w jaskrawym blasku od hełmu, osłaniającego głowę rycerza«. ^{**)}

O ileż znowu różnią się opisy tak ponętne — jak zachód słońca, od opisu w pierwszym płodzie młodzieńczej fantazyi. Teraz poecie wystarczą takie wzmianki, jak:

»Słońce zaszło, i czerwone chmury zapowiadały straszną burzę . . . «^{***)} lub:

»Przy blasku zachodzącego słońca, po letnim upale najlepiej wydaje się okolica«^{****)}

Czasem znowu wystarczy poecie stwierdzenie samego zjawiska:

»Już noc ciemna zupełnie pokryła niebo«^{*****)}

Wyjątkowo tylko potrafi poeta zdobyć się na porównanie:

»Ustała burza, księżyc wydobył się z za chmur, powoli ustępujących z nieba, jak pobite wojska, których męstwo jeszcze nie ostygło, zwolna z pola krwawych mordów się cofają.«^{*****)}

Ogólnie więc nie można odmówić poecie pewnej w tym kierunku inwencji; cechy charakterystyczne zjawisk wydobyte na plan pierwszy, ale naogół przyroda odgrywała w tych powiastkach rolę co najmniej trzeciorzędną.

Zjawisko to możemy wytłómaczyć po części brakiem nowych wrażeń, po części zwrotem do historii, przez co

*^{*)} »Grób R. R.« T. IV. str. 65.

**^{*)} „Mściwy Karzeł“ T. V. str. 3.

***^{*)} Tamże str. 8.

****^{*)} „Zamek Wilczki“ T. V. str. 37.

*****^{*)} „Grób R. R.“ T. IV. str. 75.

*****^{*)} Tamże str. 35.

opisy zwyczajów lub strojów więcej zajmują poetę i są mu dla charakterystyki tła bardziej potrzebne (np. »Mściwy Karzeł«), aniżeli przyroda i jej zjawiska.

II.

W październiku 1829. roku wyjeżdża Krasiński do Genewy. Rok pobytu w Genewie pierwszy (od 3. listopada 1829. do 3. listopada 1830. r.,) to rok przeobrażenia się Krasińskiego to rok, po którym poeta nabierze sił i tężyzny ducha, zahartuje się na blizkie już cierpienia, rok, w którym pozna życie, ludzi i.... przyrodę.

Po raz pierwszy spotkał się Krasiński z całym bogactwem natury, po raz pierwszy zetknął się z nią bezpośrednio, bezpośrednio odebrał wrażenia.

Odrazu, jakby niespodziewanie, olśniło go całe bogactwo i przepych przyrody szwajcarskiej, ale mimo to nie zdołało zatrzeć w nim wspomnień o kraju rodzinnym, nie zagłuszyło tęsknoty.

„Jezioro Lemana, zdające się być małym oceanem — pisze Krasiński — błyszczało przy promieniach jesiennego słońca, jak masa nieprzeliczonych dyamentów. Wzburzone fale snuły się jedna za drugą, na kształt splotów ognistego węża, a części jeziora, na które padał cień gór nadbrzeżnych, podobne były do roztopionego lapis lazuli, w którego łonie osadzono świetniejące farbami tęczy kamienie...

Ale nad wszystkie te obrazy uroczystszy i poważniejszy panuje widok. Pasma gór,

wiecznym lodem skrzepłych, ciągnie się po drugiej stronie jeziora; mgła i śród najczystszej pogody zacięcia ich ściany; chmury w fantastycznych kształtach snują się po ich szczytach, to jak czołgające się węże, to znów jak skrzydlate smoki. Śniegi od wieków na ich barkach złożone, błyszczą przy słońca promieniach, jak sztaby ze srebra.... Niczem są rubinu blaski przy jasnościach, rozlewających się po górach, które otaczają jezioro genewskie, kiedy je barwa zachodu okrywa....

Cały ten dość zresztą obszerny opis pełen jest barw żywych, jędrnych, bezpośrednich — a przecież odczuwa się w zachwytach pewną nieszczerość jakby więzy jakieś nie pozwoliły poecie zdobyć się na swobodny lot lub »gaza smutku przysłoniła najpiękniejsze widoki Szwajcaryi«... I dopiero pod koniec znajdujemy rozwiązanie zagadki:

»Ale przyjacielu, nad te wszystkie cuda natury, nad te czarowne Szwajcaryi okolice wolałbym widzieć brzeg naszej Wisły lub Narwi, poglądać na Gopła fale. Oko zajmuje się Lemanem i niebotycznymi górami Helwecyi i powtarzam sobie nieraz ów wiersz Mickiewicza:

- » Wokoło mnie kraina dostatków i krasy,
- » Nade mną niebo jasne . . . .
- » Dłaczegóż stąd ucieka serce w okolice
- » Dalekie i niestety, jeszcze dalsze czasy« —)

Tak pisał Krasiński 10. listopada, ale dnia 2. listopada, wrażenia jeszcze słabsze, bardziej wspomnieniami i tęsknotą nie już za Polską całą, ale nawet samą Opinogórą zasnutę.

»Polska ze swoimi piaskami pod bardziej wabiącemi stawiała mi się farbami, niż góry

szwajcarskie, i za jezioro Genewskie nie odstąpiłbym wspomnienia o stawie (!) opinogórskim.«

Poeta posuwa się nawet dalej, bo już nie wody jeziora przypominają mu staw w Opinogórze, ale nawet »Ciechanowskie wieże piękniej mówią do niego, niż Mont-Blanc, która nieba dotyka«.

Ale poeta, a przede wszystkim bezprzykładnie kochający syn, pragnie wrażeniami podzielić się z ojcem, pragnie słowami odtworzyć to, na co sam patrzy, z czym się bezpośrednio styka. Stąd w listach do ojca spotykamy wiele opisów, w których widać nawet często tę dążność, to staranie, by obrazy malowane słowami zyskały na wyrazistości i barwach. »Niech Papa sobie wystawi pasmo gór « czytamy w jednym z listów« pasmo gór czarnych, w cieniach wieczoru pogrążonych. Był to pierwszy obraz w tej okolicy, gdzie się znajdował. Za tyimi ogromami ciemnymi dopiero białawe wierzchołki wysmukłych skał się ukazują i szczyty gór odleglejszych: na nie właśnie wtenczas padały promienie słońca. Złoto, purpura, drogie kamienie niczem nie są w porównaniu złudzeń, sprawionych śniegiem, lodem i igrającem po nich światłem.

Wszystkie farby tęczy, potrojonej mocy i blasku, świetniały na tym ciągu szczytów; każdy kawałeczek lodu przez chwilę dyamentem się stawał, każda chmura morzem ze srebra i złota, każda kropla wody w perłę się zmieniała, każdy wierzchołek skał, podług swojej bliskości lub oddalenia, to w ametystowe, to w rubinowe ustroił się blaski.« — — — — —

»Tysięczne zmiany, to zwolna, to w mgnieniu oka następowały po sobie, lecz coraz słabiej oświecone skały i lody traciły z rażącego blasku — nareszcie złoto i purpura rozeszły się w powietrzu, a sła-

bszy, fijołkowy kolor i srebrna barwa, zo, stały przez jakiś czas panami przestrzeni lecz i te niezadługo osłabiły się znacznie. Coraz więcej gór ciemność zabierała, tak jak zwycięsk zdobywca coraz dalej się posuwa. Już tylko najwyższe jeszcze błyszczą szczyty, a kiedy ostatni promień słońca skonał na wierzchołku Mont-Blanc zupełne noc odniosła zwycięstwo^(*))

Nie ulega wątpliwości, że przebija się tu i »młodość« i »niewprawny styl«, a nawet pewna pretensja i napuszystość«, ale nie zdaje się nam, jakoby Krasiński chciał opisać to, co widział, »tym sposobem poetycznym, który wtedy był w modzie^(**)) i stąd popadł w przesadę. Jeśli dbał o dobór wyrazów, jeśli dobierał farb, to zda się nam tylko po to, by z listów jego ojciec poznał usposobienie i wielkość wrażeń syna, a nie z żalem przekonał się klasyk, że syn jego to »rozromantyczona głowa«, jak mawiał Osiński. W każdym razie w tym i podobnych fragmentach mamy zadatek przyszłego wielkiego poety i stylisty — spodziewamy się nawet, że przyroda kiedyś wypłynie na pierwszy w jego dziełach plan a nie, ostatni.

Mimo to wszystko rzadko mógł Krasiński opisywać przyrodę swobodnie, rzadko mógł się szczerze, cały i niepodzielny oddać uczuciom zachwytu. Z razu tęsknota za rodzinnym krajem nasuwała mu przemocą obrazy z Polski, później znowu miłość, miłość niemal pierwsza a szczerą i prostą dodawała obrazom przyrody nieco innej kraszy, a czasem siłą swoją najpiękniejsze zaćmiewiała widoki.

»Cokolwiek pięknego lub wzniosłego — pisze Krasiński w sierpniu — spostrzegłem w przyrodzeniu, to mi przypominało Henrykę (Willan),

*) J. Kallenbach: Zygm. Krasiński: T. I. str. 134.—5.

***) St. Tarnowski: Zygm. Krasiński T. I. str. 55.

tak jak gdybym ją przed sobą widział. — Ale wszystko co wzniosłe w niebie, co piękne na ziemi, zawsze mi ją przypomina. Jej wyobrażenie połączone u mnie z pięknnością moralną i fizyczną wszędzie. Jeśli patrzę na uśmiechającą się okolicę, widzę ją zaraz przed sobą «*)

Może najszczerze zachwyty znajdujemy w dzienniku podróży, pisanym po francusku (niestety!) między dniem 2. a 30. sierpnia.

Dziennik ten («Journal») jest dla nas najlepszym źródłem, prawdziwą kopalnią źródeł, jeśli chodzi o skreślenie stosunku Krasieńskiego do przyrody. Wciągu podróży jednomiesięcznej sam poeta dał nam całą historję tego stosunku: od »chaosu« wrażeń aż do... apatyi...

Z razu, wobec obfitości i różnaitości wrażeń, wobec rozlicznych cudów natury staje poeta jak oszołomiony:

»Tout ce qui m'entourait était grand: il y avait dans tout quelque chose de grave et qui inspirait le respect. Ici, on aurait pris les débris d'un rocher pour les ruines d'un château où jadis s'étaient brisées des lances et distribuées des couronnes.

Lá c'était un pic solitaire s'élevant au milieu de l'espace comme un défi envoyé par la terre au soleil brûlant qui l'envahissait sous un torrent de rayons. Plus loin, s'élançait d'un sommet une jeune cascade argentine« (Sallanches, 2. août 1830. **)

*) J. Kallenbach: T. I. str. 181.—2.

**)»Wszystko, co mnie otaczało, było wielkie; we wszystkim było coś poważnego, co nakazywało szacunek. Tu, szczątki skały można było wziąć za ruiny jakiegoś zamku, w którym niegdyś kruszono kopie i rozdawano korony. Tam, wśród przestrzeni wznosił się szczyt samotny,

Wkrótce jednak zdołał poeta ogarnąć całość, pojąć ogrom, a rozróżnić w nim szczegóły. W tym samym dniu jeszcze, na tej samej stronie dziennika opisze poeta Mont-Bianc.

»Et qu' il était beau et sublime le monarque des Alpes, lui qui porte le plus haut d'entre elles son front vers le trône de Dieu! A demi couvert du voile de la nuit, á demi plongé dans la gloire mourante des cieux ses pieds étaient dans l'ombre et son auguste front recevait les adorations de la lumière. Tout autour tremblaient les roches qui forment son peuple; — tout autour la nature semblait s'agenouiller devant son propre chef d'oeuvre. Chaque rayon de soleil faisait clare un bouquet de roses sur son sein, et quelquefois un léger unage passnat leuement anpiés semblait être l'encens qui brûle sur cet autel immortel et monte vers le Très-Haut.« *)

jakby wezwanie rzucone przez ziemię palącemu słońcu, które go zalewało potokiem promieni. Dalej, ze szczytu rzucała się srebrna kaskada (Sallanches, 2. sierpnia 1830. VI. str. 111.)

*) I jakże wielkim i wzniosłym był ten monarcha Alp, on, który najwyżej z pośrodku gór wznosi swe czoło ku Bogu. Nawpół okryty zasłoną nocy nawpół pogrążony w umierającej chwale niebios, stopy miał w cieniu, a monarsze czoło odbierało hołdy jasności. Drzały dokoła skały, będące jego ludem, natura dokoła zdawała się klękać przed arcydziełem własnym. Za każdym promieniem słońca wykwitał gaj róż na jego łonie, a obłok lekki niekiedy zwolna się przesuwały, zdawał się kadzidłem, płonącym na nieśmiertelnym ołtarzu i wznoszącym się ku Najwyższemu.« (Tamże)

W tem jakby zorientowaniu się niemało pomogła poecie sama natura. Oto zapadała noc; a przecież światło nie może nie zginąć kiedy noc ku dniu ramię wyciągnie i krzyknie w powiewie wieczornym: »Ta godzina jest moją!« *) I Krasieński opisuje wcale poetycznie walkę dnia z nocą.

»Et je vis lutter le rayon contre l'ombre. Ce fut une agonie lente au commencement rapide vers la fin. Des flots d'étincelles éblouirent la vue, elles semblaient s'animer de plus en plus, mais toujours en se retirant vers le sommet, et quand elles l'atteignirent, elles s'arrêtèrent encore un instant comme si, forcées dans leur dernier poste, elles voulaient dignement le défendre. Et la nuit, les poursuivait avec l'aile de la destruction. Le combat fut court, beau et décisif; il sembla que tous les rayons jusqu'au dernier périsaient. Une contraction de douleur, une teinte bleuâtre d'agonie, se répandit sur tous les côtés de la montagne. Et tout était dit: le jour n'était plus.« **)

Wreszcie wschodzi księżyc — nieodzowny towarzysz młodych romantyków i poeta spostrzega na nieboskłonie

*) »la lumier ne peut ne pas périr quand la nuit étend son bras vers le jour et lui crie dans la brise du soir: «Cette heur est à moi!« (Tamże)

**) »I widziałem promień walczący z cieniem. Było to konanie powolne zrazu, gwałtowne ku końcowi. Potok iskier wzrok olśnił, zdawały się wciąż wzrastać, coraz silniejsze, lecz zawsze cofające się ku wierzchołkowi, a kiedy go dosięgły, zatrzymały się jeszcze na chwilę jak gdyby wypierane z swego ostatniego schroniska, chciały go bronić z godnością. A noc gonila za niemi swem skrzydłem zniszczenia. Walka była krótka, stanowcza

odrazu scenę »romantyczną«: »Le vague est l'amant« — »chmurka (?)*) jest kochanką księżycza « .....

Pierwsze lody przełamane odrazu.....

Poeta w następnym dniach coraz śmieiej notuje swe spostrzeżenia, nie hamuje zachwyków, nie kryje myśli. W porównaniach i przenośniach jest coraz śmielszy, horyzont pojęć rozszerza się, a autor korzysta choć pewno nieświadomie z odczytania. Bo skądżeby n. p. wzięło się porównanie Mont-Blanc z latarnią morską?

»Et au-dessus de tout cela, le sommet du Mont-Blanc sort de derriér une noire forêt de pins comme un fanal immobile au-dessus des vagues d'un sombre océan.« (Chamonix, 3. août 1830.***)

A wpływ ten odczytania i rozczytywania się sięga głębiej i dalej poza sferę zewnętrzną, opisową, nastroja też i duszę poety: przyroda alpejska pod tym wpływem smutkiem jakimś niewytłomaczonym pokrywa wrażenia:

»Et quand je m'avancaï par ses parois glissantes, environné de sombres monts et d'un linceul de neige, la tristesse se mit à peser sur mon coeur. Il me sembla que j'aurais désiré mourir en ces lieux; — pourtant pas seul: je souhaitais qu'une autre âme accompagnât l'essor de la mienne« (4. août 1830., Chamonix***)

i piękna; zdawało się, że promienie ginęły wszystkie, aż do ostatniego. Skurecz bólu, siny cień konania rozciągnął się po wszystkich stoczach góry. I wszystko się skończyło, dzień zgasł!.. (Tamże.)

*) Może »fala« (?).

***) »Ponad tem wszystkim szczyt Mont-Blanc wynurza się z ciemni świerkowego lasu, jak nieruchoma latarnia morska ponad falami ciemnego oceanu.« (Chamonix 3. sierpnia 1830.) (T. VI. str. 117.) 2) może »fala« (?).

****) »I kiedy postępowiałem temi ślizkimi ścianami w otoczeniu ciemnych gór i śniegowego całunu, smutek

I w miejscowościach tych wyobrażenia poety mogła naprawdę »bujać dowoli z zupełną swobodą«. Z wierzchołku góry Brévent widział on »krajną rozkosznej zieleności, a ponad nią wspaniałe państwo wielkości i opuszczenia», a »sprzeczność uderzająca wzrok udzieliła się duszy poety i zrodziła dziwne uczucie«.

»Vous sentez — pisze 5. sierpnia — comme le parfume de la rose, qui fleurirait sur un glaçon entraîné par les vagues du torrent. Il vous semble entendre tout ensemble les soupirs du faible ruisseau et le cris menaçants de la cascade qui croule de la montagne«^{*)}

Zapiski każdego dnia zawierają zawsze coś nowego, coś oryginalnego — a coraz częściej na tle opisów przyrody i jej zjawisk zaczyna poeta rozsnuwać powstałe w duszy uczucia, rodzące się myśli, w których nierzadko można się dopatrzeć zawiązków przyszłych, wielkich myśli przewodnich — wielkich dzieł. Do takich należy n. p. opis Klasztoru św. Bernarda lub skał, otaczających Lemana, na których »Rousseau wyśnił swą księgę miłości, pełną namiętnych porywów, pociągającą jak potok, który burzliwym swym gwarem towarzyszył jego myślom, lecz słabą w uczuciu i pozbawioną wzniosłości.«

Potrzebował też poeta ciągle nowych wrażeń, ciągle silniejszych, któreby dlań były bodźcem w coraz to wyższych, górnych lotach fantazyi: »Il me faut de nou-

zacieżył na mem sercu. Zdało mi się, że chciałbym umrzeć w tych miejscach; — jednak nie sam: życzyłbym (sobie), aby jakaś druga dusza wzlot mój podzieliła ze mną« (4. sierpnia 1830. Chamonix) (T. VI. str. 119.)

*) »Czujesz, jak gdyby zapach róży, kwitnącej na odłamie lodu, przyniesionego falami potoku. Zdaje ci się, że słyszysz jednocześnie westchnienia drobnego strumienia i groźne krzyki kaskady z gór pędzącej«. (T. VI. str. 121.)

velles sensations a chaque instant—píše 8 sierpnia — ou plutôt de plus fortes, pour que m'élevant de degré en degré, je ne reste jamais stationnaire: dès que je m'arrête, je suis sûr de retrogarder.«*)

Coraz to świeższe, nowsze a i wspanialsze widoki podniecały poetycki zapal Krasieńskiego. I kiedy Odyniec**) »wszystko notował prozaicznie w dzienniczku, aby kiedyś tem łatwiej obraz ten sobie przypomnieć, »Krasieński« wrzał poetyckim zapalem« i na szczycie Jaman bodaj w dzienniczku Odyńca písze o widoku cały »rapsod«(!). Część tego »rapsodu« (tyczącą się jeziora) przytacza Odyniec w »Listach z podróży:***)

»Jezioro tak spokojnie i ciche, jak w pierwszym dniu stworzenia. W przeźroczytej jego powierzchni odbija się sklepienie niebios. Błękity górnej, powietrznej i dolnej, wodnej przestrzeni stykają się w niem razem. Tu płynie barka z srebrzystymi żaglami, tam płynie obłok łabędziej białości. Zdaje się ono brzemienne i własnym i cudzym lazurem. Cała piękność przyrodzenia w jego piersiach zamknięta. Wszystko, co nad brzegami stoi, wszystko, co nad falami się wzbija, po raz drugi istnieje w jego toniach. Ono jedno jest sobą samem i całą naturą zarazem. W niem i wód krzystal, i niebios obszary, i skał wierzchołki razem się malują. Ono zda się być duszą całej okolicy. Każdy jej ruch, u c z u c i e (!), działanie, musi na jego licach odbić się koniecznie. Wodospad w niem po raz drugi spada z góry; chimura powtórna drogę

*) »Trzeba mi każdej chwili nowych wrażeń, lub raczej coraz silniejszych, abym wznosząc się ze stopnia na stopień, nie pozostał nigdy nieruchomym: jak tylko stanę, jestem pewny, że się cofam.« (Tamże str. 128.)

**) Wiadomo, że w tej podróży brał udział i Mickiewicz z Odyńcem.

***) Odyniec: Listy z podróży T. VI. str. 280.

przelatuje; każdy promień słońca w jego łonie na błyskawicę się zmienia i górne swe ognisko odzyskuje. W pozostałej naturze wszystko jest raz tylko pięknem w niem i przez niego wszystko dwa razy jest wzniostem: i dzięki jego przezroczystym falom, serce z podwójną siłą bije tem samem uczuciem na szczycie zielonego Jamanu.»

Ustęp ten, zwany przez Odyńca »rapsodem,« ma dla nas większe znaczenie, aniżeli francuski opis z dnia 15. sierpnia w dzienniczku, choć i tam nie brak fantazyi a nadto nowych obrazów. Ustęp ten jest przede wszystkim pisany po polsku, a więc daje nam miarę jak poeta, umiejący skądinąd doskonale wyrażać swe czucia i myśli w języku obcym, potrafi to samo oddać w ojczystym; powtóre ważny on jest ze względu na wrażenie, jakie wywarł na Mickiewiczu, i ze względu na jego następstwa... — Sam Odyńiec pisze dalej, że »ustęp ten, najlepszy zresztą ze wszystkich, niezmiernie się Adamowi podobał, i stąd wywiązała się rozmowa o malarstwie w poezyi, to jest, w jaki sposób i do jakiego stopnia malownictwo obrazów zewnętrznych, a zwłaszcza obrazów natury, miejsce w niej mieć może i powinno.« *) Teraz łatwiej zrozumiemy, skąd wśród zachwyków nad urokami przyrody alpejskiej biorą się coraz częstsze dygresye estetyczne, skąd refleksye, skąd dążność do wniosków rozumowych czysto. Nie będzie to wpływ tylko charakteru i rodzaju talentu samego poety, ale i wpływ otoczenia, wpływ Mickiewicza. A zdań tych i sentencji rozsianych w dzienniku wiele — nieomal na każdej stronie i autor czy raczej zbieracz »złotych myśli« Krasińskiego miałby tu plon obfity. Zestawmy ich choć kilka, bo przecież i one malują nam stanowisko zajęte wobec przyrody przez poetę.

*) Tamże str. 281.

O ciszy nocnej np. tak się poeta wyraża.

»J'aime ce silence de la nuit, ce profond respect de la terre pour les marques de la grandeur de Dieu. Les torrents seuls élèvent leur voix infatigable, mais l'homme se tait; c'est comme si la nature seule avait le droit de parler quand elle a une fois revêtu sa robe de splendeur et de sublimité.« (Montreux, 14. août 1830.*)

Ciekawe też poglądy estetyczne wypowiada poeta o świetle, ciekawą daje mu rolę.

»La lumière est le principe de tout beauté; et là où elle n'est pas, palissent les traits de la beauté... La manque d'âme dans ce qui nous entoure affaiblit par degrés la force et l'activité de l'âme.« (Weissenbourg, 16. août 1830**.)

Tu i ówdzie odezwie się jeszcze i tęsknota—ale nie tak silna jak dawniej. Stojąc na szczycie np. Brevent powiada: »Mais mon imagination ne prit point d'essor. Loin du Mont Blanc elle planait dans d'autres contrées...« (***) (Chamonix, 5. août 1830.)

I nic dziwnego, że tak rzadko tylko skarży się Kra-

*) »Lubię tę ciszę nocy, ten głęboki szacunek ziemi dla świadectw wielkości Boga. Potoki tylko wnoszą swe głosy niezmęczone, lecz człowiek milknie; wydaje się, jak gdyby natura sama tylko miała prawo mówić, kiedy wdzije na się szatę wzniosłości i przepychu.« (Montreux, 14. sierpnia 1830.) (Tom VI. str. 133.)

***) »Światło jest zasadą wszelakiego piękna: tam, gdzie go niema, błędną wszystkie rysy piękna... Brak duszy we wszystkim, co nas otacza, osłabia stopniowo siłę i czynność naszej duszy.« (Weissenburg, 16. sierpnia 1830.) (T. VI. str. 135-6.)

****) »Ale wyobraźnia moja nie rozwinęła lotu. Zdala od Mont-Blanc bujała w stronach innych...« (Chamonix, 5. sierpnia 1830.) (Tamże str. 123.)

siński na brak lotów, bo przecież chyba wycieczka po Szwajcaryi i to w takim towarzystwie dawała mu dosyć do lotów wyobraźni sposobności. Chwilami zda się poecie, że jest szczęśliwy szczęściem przyrody:

»Oui, — pisze 15. sierpnia w Chateau d'Oex — mon coeur était heureux du bonheur qui semblait régner dans cette nature...«^{*)})

Czasem znowu, kiedy n. p. pisze »o połączeniu się dusz po śmierci, sama przyroda staje się dlań natchnieniem:

»Les sombres rochers d'Interlaken m'ont inspiré. Il y a quelque chose de sublime dans leur fierté sombre et dédaigneuse qui allait bien a mon sujet.«^{**}) (Interlaken, 19. août 1830.)

Ale obok tych zjawisk, uwidoczniomych w dzienniku, obok zachwyków i zrozumienia przyrody, obok nawet jej odczucia, kiedy się staje źródłem natchnienia dla poety, spotykamy zjawiska wręcz przeciwne, a zda się nam tylko duszy Krasińskiego właściwe. Nie dziwne to wcale, gdy poetę nuży »jednostajność ruchu« nie dziw, że doznaje »głębokiej przykrości, jak tylko cośkolwiek trwa bez zmiany«,^{***}) ale uderzyć musi, jeśli poetę podróż, pełna ciągłych, nowych i pięknych zjawisk poczyna nudzić, jeżeli może się »przyzwyczaić do piękności fizycznej tak, jak i do brzydoty.« Ale przyzwyczajenie to nie pochodzi bynajmniej z płytkości duszy — poeta stanowisko swoje

*) »Tak, serce moje było szczęśliwe szczęściem, które zdawało się panować w tej przyrodzie...« (Tamże str. 135.)

***) »Ciemne skały Interlaken były mi natchnieniem. Jest coś wzniosłego w ich posępnej i wyniosłej dumie, to nadawało się dobrze do mego przedmiotu.« (Interlaken 19. sierpnia 1830.) (Tamże str. 148.)

****) »Dès que quelque chose dure continuellement pour moi, je ressens un profond malaise.« (Tamże str. 128.)

uzasadnia a równocześnie określa źródło prawdziwej piękności — która piękność jest nieśmiertelna...: « tout se flétrit, hors la beauté morale et immortelle, hors la beauté sur laquelle se joue l'expression de la pensée... » *)

Takie stanowisko poety wobec piękności czy piękna natury tłumaczy nam, czemu wreszcie widoki szwajcarskie znużą poetę, czemu ostatecznie go zniechęcą....

---

*) Zobacz str. 1.

III.

Należałoby z kolei przypatrzeć się utworom powstałym w czasie pobytu w Genewie. Ale jest ich nie wiele i nie rzucają bynajmniej światła na ten stosunek Krasińskiego do przyrody. O ile tylko jakąś rolę przyroda z nich odgrywa, to jest to niczem innym, jak tylko słabem odbiciem, refleksem tego, co poeta wypowiedział w »Dzienniku«.

Bo czyż można było więcej powiedzieć gdziekolwiek indziej, jeśli nie tam, tam gdzie poeta i tęsknotę i miłość w zachwyty nad przyrodą przelał, tam gdzie nikim i niczem się nie zajmował — jak tylko przyrodą. Mielśmy tam naprawdę całą tę rozległą skalę uczuć i wrażeń, począwszy od słabych tylko i niewprawnych opisów — a skończywszy już to na skończenie artystycznych obrazach lub... przesycie. I znowu, o ile chodzi o objęcie całości pomaga nam sam poeta. We fragmencie p. t. »Adieu aux environs de Genève« *) pisanym 28. października 1830 r., zdaje sobie poeta sprawę z doniosłości tych wrażeń. »Sur tes bords, j'ai plus vécu pendant de courts moments que peut — être je ne vivrai tout le reste de ma vie« **) — zwraca się poeta do jeziora Lemana. Odtwarzając sobie w myśli Mont-Blanc nazywa go »autel que Dieu s'est élevé sur la terre!« — »ołtarzem, który Bóg wzniosł sobie na ziemi« Ale to wszystko mało. Poeta

*) »Pożegnanie okolic Genewy«.

**) Na twych brzegach przez krótkie chwile przeżyłem więcej, niż przeżyję może przez resztę życia.« (Pożegnanie... T. VI. str.: 231. i nast.

potrafił sobie zdać nie tylko sprawę z ogromu i wspaniałości przyrody, ale i ocenić wielkość, i wartość osobistych wrażeń, ocenić ich znaczenia na przyszłe życie.

»De tes glaciers étincelants, ô Suisse! j'ai cherché à tirer des feux pour réchauffer mon coe^r engourdi. Je suis resté immobile d'etonnement devant tes neiges et tes précipices; rien de plus *)

A kiedy Krasiński, wiedziony duchem jakby wieszczym, przepowiada sam sobie, że »dni szczęścia i wzruszeń zmniejszać się będą co roku«, kiedy przeczuwa niedalekie cierpienia, powiada sobie: »Mais pourquoi penser ainsi, quand je suis encore près de l'endroit où j'ai tant senti? où en quelques moments, j'ai rassemblé les forces de tout ma vie pour admirer et adorer? **

I naprawdę »zobaczy« kiedyś poeta »w marzeniach« swoich i »snach« te okolice, a po wodach jeziora przesuwając się w »Przedświcie«; te chwile szczęścia ***) i upojenia odtworzy tam jeszcze raz, ale przyroda będzie dlań już tylko źródłem i podniecią myśli.

*) Z twoich lodowców iskrzących, o Szwajcaryo chciałem wykrzesać ogień, aby rozgrzać me serce stężające. Stałem znieruchomiony zdumieniem, przed twymi śniegami i przepaściami; nic więcej« (Tamże.)

**) Lecz po co myśleć o tem, kiedy jestem tu jeszcze, gdzie czułem tak wiele? Gdzie w kilku chwilach skupiłem wszystkie siły całego życia, aby podziwiać i wielbić. (Tamże)

***) W »Listach z podróży« Odyńca (str. 185) czytamy: »My zaś z Zygmuntem uchwaliliśmy axioma..., że człowiek wtedy tylko może się nazwać szczęśliwym, kiedy rozumie i czuje poezję swojego położenia lub chwili, choćby ją sam sobie uroił.«

Nigdy też odtąd świeżych, prawdziwych zachwyków nad przyrodą nie spotkamy: wrażenia z pierwszego roku pobytu w Szwajcaryi i zachwyty nad nią — to materiał na dalsze życie, a raczej twórczość, to skarbnica, z której poeta w razie potrzeby będzie mógł czerpać pełną garścią. Same wspomnienia zupełnie mu wystarczą — będzie mógł tworzyć na tem wspomnień tle np. »Przed świt« tak, jak Słowacki tworzył poemat podwójnego upojenia »W Szwajcaryi.« —

Zaraz też następna podróż do ziemi włoskiej, pod sławne lazurem swoim niebo wywoła w Krasieńskim inny nastrój: »coś jakby tchnącego poszanowaniem przed tyłoma wiekami sławy, wielkości zbrodni inieładu«. Dla niego teraz Rzym stanie się źródłem przyszłych natchnień, ale Rzym ze swoimi ruinami przeszłości i wielkości, wśród których myśl się kryła, a nie z uroczą Kampanią, która śnić i marzyć w obłokach fantazyi pozwalała. Już nad brzegami Arveyromu wezbrała burza w sercu poety, a teraz »obudzona« poczęła »huczeć grzmotami,« aż póki źródło nie wyschło. A była to burza myśli i poglądów estetycznych. Krasieński więcej przyrodą samą, jako taką zająć się nie mógł, bo mu same nawet te poglądy estetyczne o poezyi, których tyle w listach do Gaszyńskiego rozsiał, nie pozwalały.

Poezya — według Krasieńskiego — powinna być odbiciem ducha:

Dopóki ducha, dopóty poezyi, bo poezya jest formą konieczną ducha.

Dębica w czerwcu 1912.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I.

Skład Głona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1911/12.

A.) Dla nauki przedmiotów obowiązkowych:

- 1) **Szydłowski Józef**, dyrektor, członek Rady gminnej miasta Dębicy, i c. k. Rady szkolnej okręgowej w Ropczycach, delegat Wydziału powiatowego do Rady szkolnej miejscowej w Dębicy, delegat Wydziału krajowego do Wydziału szkoły przemysłowej uzupełniającej w Dębicy, uczył propedeutyki filozofii w klasach VII. i VIII., razem tygodniowo godzin 3.
- 2.) **Hoff Wacław**, zastępca nauczyciela, na urlopie.
- 3.) **Kalitowski Michał** profesor, członek Rady gminnej miasta Dębicy, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz klasy VII., uczył języka łacińskiego w klasach I. B. i VII., greckiego w klasach VII. i VIII., razem tygodniowo godzin 20
- 4.) **Dr. Koch Zygmunt**, rzeczywisty naucz., gospodarz klasy V. B., uczył języka łacińskiego w klasach III. B., V. A. B., greckiego w klasie V. B., razem tygodniowo godzin 23.
- 5.) **Ks. Kotfis Błażej**, profesor VIII. rangi, exhortator dla klas, wyższych, uczył religii w klasach III. A. B., IV. V. A. B., VI., VII., VIII., razem tygodniowo godzin 16.
- 6.) **Kozłowski Jan**, rzeczywisty nauczyciel, na urlopie.
- 7.) **Ks. Krzemieniecki Stanisław**, zastępca nauczyciela religii, exhortator dla klas niższych, uczył religii w klasach I. A. B., II. A. B., razem tygodniowo godzin 8.

- 8.) **Migdał Antoni**, profesor, zawiadowca biblioteki pauperum, gospodarz klasy VI.; uczył języków: łacińskiego w klasach VI. i VIII., greckiego w klasie VI., razem tygodniowo godzin 16.
- 9.) **Migoń Ignacy**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy II. A., uczył języka polskiego w klasie II. A., niemieckiego w klasach I. A., III. A., IV., razem tygodniowo godzin 17.
- 10.) **Müller Fryderyk**, profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży, uczył języka niemieckiego w klasach V. B., VI., VII. i VIII., razem tygodniowo godzin 16.
- 11.) **Mydlarczyk Stanisław**, zastępca nauczyciela, uczył języków: polskiego w klasie I. B., greckiego w klasie III. B.; razem tygodniowo godzin 8.
- 12.) **Nycz Franciszek**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy III. B., uczył języków: polskiego w klasach III. B. i V. A. B., niemieckiego w klasach III. B. i V. A., razem tygodniowo godzin 17.
- 13.) **Przeworski Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IV., uczył języków: polskiego w klasie IV., łacińskiego w klasie IV., greckiego w klasach III. A. i IV., razem tygodniowo godzin 18.
- 14.) **Radomski Michał**, profesor, członek Rady gminnej miasta Dębicy, kierownik szkoły przemysłowej uzupełniającej, przewodniczący urzędowej komisji dla egzaminów czeladniczych, zawiadowca gabinetu fizykalnego, gospodarz klasy VIII., uczył matematyki w klasach II. A., IV., V. A. B., VIII fizyki w klasie VIII., razem tygodniowo godzin 18.
- 15.) **Rogoszewski Jan Romuald**, zastępca, nauczyciela, gospodarz klasy I. B., zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył matematyki w klasie I. B., historii naturalnej w klasach I. A. B., II. A. B.; V. A. B., VI., razem tygodniowo godzin 19.
- 16.) **Rawicz-Rojek Tadeusz**, rzeczywisty nauczyciel, gospodarz klasy I. A., zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, kurator czytelnicy uczniów, uczył języków: polskiego w klasach I. A., VI., VII. i VIII., łacińskiego w klasie I. A., razem tygodniowo godzin 18.
- 17.) **Stonina Jan**, zastępca nauczyciela, uczył języka polskiego w klasie II. B., historii i geografii w klasach II. A. B., III. B., IV., razem tygodniowo godzin 20.

- 18.) **Stachnik Józef**, profesor, gospodarz klasy III. A., uczył matematyki w klasach III. A. B., VI. i VII., fizyki w klasach III. A. B., IV. i VII.; razem tygodniowo godzin. 23.
- 19.) **Staroń Michał**, rzeczywisty nauczyciel, uczył geografii i historii powszechnej w klasach V. A. B., VI., VII. i VIII., razem tygodniowo godzin 18.
- 20.) **Szymański Stanisław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy II. B., uczył języka niemieckiego w klasach I. B., II. A. B., matematyki w klasach I. A., II. B., razem tygodniowo godzin 19.
- 21.) **Türschmid Edward**, zastępca nauczyciela, uczył języków: polskiego w klasie III. A., łacińskiego w klasie III. A., razem tygodniowo godzin 8.
- 22.) **Wiśniewski Stanisław**, profesor, zawiadowca gabinetu archeologii i sztuki, gospodarz klasy V. A., uczył języków: łacińskiego w klasach II. A. B., greckiego w klasie V. A., razem tygodniowo godzin 17.
23. **Wyrobek Józef**, profesor, zawiadowca gabinetu geograficznego, uczył geografii i historii powszechnej w klasach I. A. B., III. A., kaligrafii w klasach I. A. B., razem tygodniowo godzin 14.

B.) Dla nauki religii mojżeszowej.

Wallach Mojżesz, nauczyciel religii mojżeszowej w szkołach ludowych w Dębicy, uczył religii mojżeszowej w czterech oddziałach, tygodniowo godzin 4.

C.) Dla nauki przedmiotu względnie obowiązkowego.

Rogoszewski Jan Romuald, j. w., uczył języka ruskiego w klasach od IV. począwszy, dzieląc uczniów na 3 oddziały stosownie do ilości lat pobieranej nauki, razem tygodniowo w godzinach 6.

D. Dla nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Staroń Michał**, j. w.; udzielał nauki historii kraju rodzinnego w klasach VI. VII. i VIII., tygodniowo godzin 3.
2. **Stonina Jan**, j. w.; udzielał nauki historii kraju rodzinnego w klasie IV., tygodniowo godzina 1.

- 3.) **Rawicz-Rojek Tadeusz** j. w., zawiadowca zbioru przyborów do nauki śpiewu i muzyki, uczył śpiewu w I. oddziale, tygodniowo godziny 2.
  - 4.) **Ks Koflis Błażej**, j. w., uczył śpiewu w II. oddziale, tygodniowo godziny 3.
  - 5.) **Berger Robert**, nauczyciel 5-cio klasowej szkoły ludowej męskiej w Dębicy, zawiadowca gabinetu rysunkowego; udzielał nauki rysunków odręcznych jako przedmiotu nadobowiązkowego w 1 oddziale w 2 godzinach tygodniowo, nadto nauki tegoż przedmiotu jako obowiązkowego w klasach I. A. B., II. A. B., III. A. B. po 2 godziny tygodniowo, razem tygodniowo godzin 14.
  - 6.) **Klamut Kazimierz**, nauczyciel szkoły 5-cio klasowej ludowej męskiej w Dębicy, udzielał nauki gimnastyki w oddziale niższym, tygodniowo godziny 4.
  - 7.) **Migdał Antoni**, j. w., uczył gimnastyki w oddziale wyższym, tygodniowo godziny 4.
-

II.

Zmiany w składzie Grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1911/12.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty zamianował reskryptem z 31. sierpnia 1911. l. 29983 (int. c. k. R.s.k. 22. września 1911. l. 11337/III) zastępcę nauczyciela **Nazara Łychickiego** nauczycielem głównym w Seminarjum nauczycielskiem męskim w Samborze.

C. k. Rada szkolna krajowa nadała posadę rzeczywistego nauczyciela w tutejszym zakładzie drowi **Zygmuntowi Kochowi**, zastępcy nauczyciela w c. k. I. gimnazjum w Tarnowie (rozp. z 5. września 1911. l. 13982/IV).

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty nadał VIII. klasę rangi profesorowi **ks. Błażejowi Kotfisowi**, resk. z 29. lipca 1911. l. 29580. (int. Prezydyum c. k. R.s.k. 28. sierpnia 1911. l. 318/Pr.)

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła do tutejszego zakładu zastępców nauczycieli: **Piotra Greissa** z c. k. gimnazjum w Brzeżanach (rozp. z 1. września 1911. l. 15255/IV.), **Stanisława Grzymka**, z c. k. I. gimnazjum w Tarnowie (rozp. z 16. listopada 1911. l. 20818/IV) i **Jana Słoninę** z c. k. I. gimnazjum w Tarnowie. (rozp. z 26. stycz. 1912. l. 1383/IV).

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcami nauczycieli w tutejszym zakładzie kandydatów stanu nauczycielskiego: **Wacława Hoffa** (rozp. z 30. sierpnia 1911. l. 721/IV.), **Ignacego Migonia** (rozp. z 1. września 1911. l. 13777/IV.) i **Stanisława Szymańskiego** (rozp. z 14. października 1911. l. 15825/IV.)

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła z tutejszego zakładu zastępców nauczycieli: **Zenona Keffermüllera** do c. k. gimnazjum w Brzeżanach (rozp. z 2. września 1911. l. 15234/IV.) i **Stanisława Grzymka** do c. k. I. gimnazjum w Tarnowie (rozp. z 26. stycznia 1912. l. 1382/IV.)

C. k. Rada szkolna krajowa poruciła naukę religii mojżeszowej w zakładzie **Mojżeszowi Wallachowi**, nauczycielowi religii mojżeszowej szkół ludowych w Dębicy (rozp. z 1. września 1911. l. 13578/IV.)

Dłuższe urlopy otrzymali: rzeczywisty nauczyciel **Jan Kozłowski** na cały rok szkolny, celem umożliwienia mu odbywa-

nia studyów w Studium rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (rozp. z 4. września 1911. l. 12878/IV), a celem poratowania zdrowia, profesor **Michał Kalitowski** po koniec stycznia 1911. (rozp. z 6. listopada 1911. l. 19727/IV.) i zastępca nauczyciela **Wacław Hoff**, na cały rok szkolny (rozp. z 15. listopada 1911. l. 18763/IV i z 31. stycznia 1911. l. 1528/IV.)

C. k. Rada szkolna krajowa udzieliła zniżki godzin nauki do połowy zastępcom nauczycieli: **Franciszkowi Nyczowi** na I. półrocze 1911/12. (rozp. z 27. lipca 1911. l. 11653 IV.), a **Edwardowi Türschmidowi** i **Stanisławowi Mydlarczykowi** na II. półrocze 1911/12. (rozp. z 19. grudnia 1911. l. 21976/IV).

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła w czasowy stan spoczynku profesora dra **Michała Janika** (rozp. z 27. marca 1912. l. 4789/IV).

C. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim rzeczywistego nauczyciela **Fryderyka Müllera** i nadała mu tytuł c. k. profesora (rozp. z 2 czerwca 1912. l. 8983/IV).

III.

Plan nauki w roku szkolnym 1911/12.

A. Nauka przedmiotów obowiązkowych.

Nauka odbywała się według planu nowego, wydanego rozporządzeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z 2. sierpnia 1909. l. 44242., opartego na planie normalnym, wydanym dla gimnazyów austriackich rozporządzeniem ministeryalnym z 20. marca 1909. l. 11652., przyczem uwzględniano instrukcję ministeryalną z roku 1900., o ile ona dotychczas znajduje zastosowanie. Nauka rysunków, jako przedmiotu obowiązkowego, odbywała się w roku szkolnym 1911/12. w klasach I. II. III. W wyższych klasach odbywała się nauka tego przedmiotu jako nadobowiązkowego. Nauki gimnastyki udzielano w tym roku jeszcze jako przedmiotu nadobowiązkowego.

W sprawozdaniu niniejszem podaje się tylko wykaz lektury autorów łacińskich i greckich, tudzież tych utworów polskich i niemieckich, które czytano w całości bądź w szkole bądź w domu, a które nie są objęte Wypisami,—nadto sprawozdanie z nauki kaligrafii w kl. I. i rysunków w klasie I. II. III. jako przedmiotów obowiązkowych.

a) W Y K A Z L E K T U R Y.

z) *Lektura łacińska.*

Klasa III.

W oddziale A.

Cornelius Nepos: Miltiades, Aristides, Themistocles, Epaminondas, Cimon, Hamilcar, Thrasybulus, Agesilaus, Alcibiades.
Prywatnie: Phocion, Conon, Pelopidas, Hannibal.

W oddziale B.

Cornelius Nepos: Miltiades, Cimon, Aristides, Epaminondas, Thrasybulus, Hamilcar, Pelopidas, Agesilaus, Phocion, Alcibiades, Conon.

Prywatnie: Hannibal.

Klasa IV.

C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico lib. I. (30 rozdz.)
III., IV., VII.

Prywatnie: lib: II., V., i VI.

Klasa V.

Ovidius: I. Ex libris Metamorphoseon czytano ustępy:
1. Describuntur quattuor humani generis aetates. Gigantomachia. 2. Juppiter homines exstinguere constituit. 3. Diluvium 4. Deucalion et Pyrrha. 5. Cadmus et Harmonia in dracones mutantur. 6. Proserpina, Cereris filia, a Plutone rapitur. 7. Fabula de Icaro et de Perdice. 8. De Philemone et Baucide. 9. De Pythagora eiusque praeceptis.

II. Ex libris Fastorum czytano ustępy: 1. De Hercule et Caco. 2. Arion a delphino servatur. 3. De Fabiorum ad Cremeram interitu. 4. De Romulo Quirino. 5. Quo dolo Gabii sint capti.

III. Ex libris Tristium: 1. Ovidius de vita sua.

IV. Ex reliquis elegiis selecta: 1. De poetarum immortalitate. 2. Saturno regnante lucrum opesque fuisse ignota. 3. De Daedalo et Icaro. 4. Desidiae remedia.

V. Livius: Ab urbe condita lib: I. (w wyjątkach) IV., 26–29. 33–49., V. 35–49. XXI. (w wyjątkach).

Klasa VI.

Sallustius: Bellum Jugurthinum.

Cicero: I. oratio in Catilinam.

Vergilius: Aeneidos lib: I. II. 1–56; 199–297; 506–525; 735–804. IV., VI. 269–901; VII. 286–640., VIII. 185–279; 608–731; IX. 176–502., X. 439–509; XI. 648–867.; XII. 697–952.; Ecloga I. i V.; Georgicon lib: I. 1–42; 118–159; II. 109–176; III. 339–383; IV. 8–50.

Klasa VII.

Cicero: De imperio Cn. Pompei. Pro Archia poeta. Tusculanarum disputationum lib. I.

Vergilius: Aeneis VII. 236–640., VIII. 134–279.; 608–731.; XII. 697–952. Cicero: Listy.

Klasa VIII.

Horatii carmina: lib: I. 1. 2. 3. 4. 7. 10. 14. 15. 21. 22. 25. 29. 35

II. 2. 3. 6. 7. 13. 14.

III. 1. 2. 4. 5. 9. 30.

IV. 3. 7. 12. 15.

Epodon lib: 2. 7. 10. Carmen saeculare.

Satirarum libri I. 1. 9. (ww. 77—117).

Epistularum lib: I. 2. 4. 10. 17.. 19. 20. II. 1.

Taciti Annalium: lib: I. c. 1.—15. 49—54.; II. 41—46. 53—55; 62—63; 69—83; 88., IV. 34—35; 72—74; XI. 16—21; XIII. 53—57; XV. 60—65; XVI. 38—45.

Resztę ustępów, w podręczniku szkolnym zawartych, prywatnie.

3) *Lektura grecka.*

Klasa V. A. i B.

Xenofont: Z Anabasis: 1. Powód do wojny i przygotowania wojenne. 2. Wojsko greckie buntuje się. 3. Pochód przez Babilonię. Przygotowania do bitwy. 4. Bitwa pod Kunaksą. Śmierć Cyrusa. 5. Układy Hellenów z Aryajosem i posłami króla. 6. Hellenowie zawierają z Persami zawieszenie broni. 7. Zdrada. 8. Ksenofont. Wybór dowódców wojska greckiego.

Z Cyropedyi: 1. Pochodzenie Cyrusa i wychowanie u Persów. 2. Cyrus u swojego dziadka Astyagesa.

Z Pamiętników: Część I.

Homer: Ilias ks. I, III, V.

Prywatna lektura: Ilias ks. II.

Klasa VI.

Homer: Ilias. Przeczytano w całości ks. VI. IX. X. XVI w wyjątkach ks. XVIII. XIX. XX. XXI. i XXII.

Plutarch: Demostenes.

Herodot: Przedmowa, ks. I. 1—4. i 5. 23—24. 204—214; II. 2.; III. 1—3; 39—43; 119, 120—125; 135—159.; V. 35—38; 49—51; 97.; VI. 43—45; 94—120.; VII. 131—144.; VIII. 40—95.

Z Xenofonta Pamiętników: ust. 1. i 2.

Klasa VII.

Demosthenes: Mowa przeciw Filipowi.

Homer: Odys. I. 1—75, VI., VII., VIII., XIII., XIV., XV., XVI

Prywatnie: Odys. II.

Plato: Apologia.

Sofokles: Antygona.

Klasa VIII.

Plato: Apologia i Kryton.

Sofokles: Król Edyp, Prywatnie: Sofokles: Antyгона.

γ) *Lektura polska*

Oprócz utworów i wyimków, pomieszczonych w Wypisach, czytano w całości:

Klasa V.

Mickiewicz: Pan Tadeusz.

Szekspir: Makbet.

Fredro: Zemsta.

Nadto prywatnie czytali uczniowie: komedye Fredry, Moliera, tragedye Szekspira, jakoteż niektóre nowele Sienkiewicza Prusa i Orzeszkowej.

Klasa VI.

Rey: Żywot człowieka poczciwego,

Kochanowski: Odprawa posłów greckich,

„ Treny,

Górnicki: Dworzanin, II. ks.

Sienkiewicz: Trylogia,

Pasek: Pamiętniki,

Krasicki: Przypadki Doświadczyńskiego cz. I., Satyry.

Rzewuski: Listopad.

Klasa VII.

Niemcewicz: Powrót Posła,

Feliński: Barbara Radziwiłówna,

Mickiewicz: Dziady wileńskie (I. II. IV.),

„ „ drezdeńskie (III),

„ Konrad Wallenrod,

„ Sonety krymskie,

Malczewski: Marya,

Goszczyński: Zamek kaniowski,

Fredro: Śluby panieńskie.

Klasa VIII.

Fredro: Śluby i po 3 kom: do wyboru,

Słowacki: w całości,

Krasiński: Nieboska komedia,
 „ Irydyon, Przedświt, Psalmi przyszłości,
 Korzeniowski: Mnich.
 Nadto czytali uczniowie: Kolokację, Starą baśń.

3) *Lektura niemiecka.*

Klasa VI.

Körner: Zriny.

Klasa VII.

Eichendorff: Aus dem Leben eines Taugenichts,
 Goethe: Egmont.

Klasa VIII.

Goethe: Faust,
 Goethe: Iphigenie.

b) KALIGRAFIA.

Udzielano nauki w obu oddziałach klasy I. po jednej godzinie tygodniowo. Ćwiczone systematycznie w piśmie polskim i niemieckim według wzorów, pisanych przez nauczyciela na tablicy.

c) RYSUNKI ODREČZNE.

W klasie I.

Naukę rozpoczęto ćwiczeniami rozmachowemi na łatwych motywach ornamentów swojskich i obcych, następnie rysowano liście z natury i stylizowane i przedmioty z otoczenia w konturach.

W klasie II.

Po objaśnieniu zjawisk perspektywicznych rysowano w perspektywie przedmioty graniaste z oznaczeniem mocy cienia własnego i rzuconego. Naukę tę przeplatano rysunkiem płaskim i ćwiczeniem w nakładaniu barwami.

W klasie III.

Rysowano przedmioty graniaste i okrągłe w perspektywie pojedynczo w grupach ćwiczone w cieniowaniu węglem, ołówkiem i kredą kolorową, nadto malowano liście, pióra, motyle. Od czasu do czasu przeplatano tę naukę rysunkiem ornamentu płaskiego.

B. Nauka religii mojżeszowej.

I. oddział (klasa I. i II.).

Historia biblijna do podziału państwa. Objasnienia Dekalogu. Święta i posty. Modlitwa poranna i wieczorna i Błogosławieństwa.

II. oddział (kl. III. i IV.).

Historia biblijna od podziału państwa aż do jego upadku. Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Modlitwa na sobotę i święta.

III. oddział (kl. V. i VI.).

Historia Żydów po upadku państwa. Wybór ustępów w Peutateuchu i Proroków z objaśnieniami pod względem treści i historii.

IV. oddział (kl. VII. i VIII.).

Życiorysy sławnych mężów. Etyka na podstawie dwóch pierwszych rozdziałów Przypowieści Ojców »Pirke Abot«.

C. Nauka języka ruskiego jako przedmiotu względnie obowiązkowego.

Nauka odbywała się w trzech oddziałach po dwie godziny tygodniowo podług planu A.

Oddział I.

Z gramatyki przerobiono głosownię i odmianę wyrazów. Składnię omawiano przygodnie. Z Wypisów B. Łepkiego przeczytano 24 ustępów i 4 memorowano. Ćwiczenia pisemne odbywały się z początkiem każdej lekcji, później co dwa tygodnie.

Oddział II.

Z gramatyki powtarzano odmianę wyrazów i przerobiono składnię. W I. półroczu czytano w dalszym ciągu ustępy z Wypisów B. Łepkiego, w II. półroczu z Wypisów Al. Barwińskiego »Wyimki z narodnoji literatury XIX. wieku« cz I. dzieła cenniejszych pisarzy od Kotlarewskiego do Szewczenki (włącznie). Przytem dawano odpowiednie objaśnienia literacko historyczne. Zadania szkolne pisano dwa razy w miesiącu.

Oddział III.

Z gramatyki omawiano przygodnie ważniejsze wiadomości. Z Wypisów Al. Barwińskiego j. w. cz. II. przy odpowiednich objaśnieniach literacko-historycznych, czytano w wyimkach dzieła niektórych pisarzy od Kulisza począwszy. Zadania szkolne dwa razy na miesiąc.

D. Nauka przedmiotów nadobowiązkowych.

1. *Historja kraju rodzinnego.*

Udzielano w kl: IV., VII., VI. w II. półroczu i VIII. w I. półroczu według podręcznika w klasach niższych K. Rawera, w klasach wyższych: Lewickiego i Kutrzeby.

W klasie IV.

Doprowadzono naukę dziejów ojczystych do czasów ostatnich.

W klasie VI.

Poznano geografję ziem ojczystych i historję Polski od czasów najdawniejszych do Unii Polski z Litwą i Rusią.

W klasie VII.

Poznano historję Polski od końca wieku XIII. do końca XVII.

W klasie VIII.

Od pierwszego podziału Polski do roku 1863. włącznie. Podano ogólny pogląd na całokształt dziejów Polski ze szczególnem uwzględnieniem wewnętrznego ustroju państwa.

2. *Rysunki odręczne.*

Udzielano nauki w jednym oddziale w dwóch godzinach tygodniowo, który obejmował uczniów klas IV—VI.

Uczniowie robili zdjęcia z pojedynczych przedmiotów i grup. Z uczniami zdolniejszymi przerobiono rysunek figuralny z modeli gipsowych i z natury. Do wykonania rysunków używano ołówków, węgla, farb i nowej kredy kolorowej. W czasie stosownym przedsiębrano wycieczki poza szkołę dla zdjęć z natury.

3. *Nauka gimnastyki.*

Nauka odbywała się w czterech oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

I. Oddział.

Ćwiczenia w obrotach i pochodach w szeregu, dwuszeru i kolumnie czwórkowej, ćwiczenia rzędowe, proste, najprostsze, ćwiczenia na drążku, poręczach, koniu, koźle, na linach i kółkach, ćwiczenia laskami, w skoku na wysokość i w dal. Zabawy: piłka nożna, w koło i punkty.

II. Oddział.

Ćwiczenia, jak w I. oddziale, zastosowane do rozwoju fizycznego uczniów, ćwiczenia ciężkami. Zabawy jak w I. oddziale, nadto piłka nożna z granicą.

III. i IV. Oddział.

Ćwiczenia jak w II. oddziale, jeno intensywniejsze, zastosowane do większych sił i lepszego wyćwiczenia uczniów: ćwiczenia na stole, ćwiczenia w skakaniu, mocowaniu, ćwiczenia wolne zawodnicze, ćwiczenia na wszelkich przyrządach szwedzkich.

4. Nauka śpiewu.

Nauka śpiewu odbywała się w dwóch oddziałach w 4 godzinach tygodniowo.

W oddziale I.

Dano uczniom podstawy teorytyczne i ćwiczone w śpiewie unisonowym i dwugłosowym (Dietz) pieśni tak kościelnych, jak i świeckich.

W oddziale II.

Wykonywano utwory muzyczne na 4 głosy męskie po największej części treści religijnej jakoto: msze Gounoda, Millera, Archambeau, pieśni adwentowe, na Boże Narodzenie, Wielkopostne, Wielkanocne i okolicznościowe.

IV.

Tematy wypracowań piśmiennych.

a) w języku polskim.

Klasa V. A.)

1. Siciński w poezji i historii (dom.).
2. Stopniowanie uczucia bóleści w »Ojcu zadumionych« Słowackiego (szk.).
3. Rozwinąć myśl zawartą w łacińskim przysłowiu: »Ut sementem feceris, ita metes« (dom.)
4. Postać Zosi na tle pierwszych 4-rech ksiąg »Pana Tadeusza« (szk.).
5. Charakterystyka młodej generacji w »Panu Tadeuszu« (szk.).
6. Rozwinąć i uzasadnić myśl zawartą w dwuwierszu łacińskim »Aequamemento rebus in arduis servare mentem« (dom.).
7. Dlaczego Skawiński utracił posadę latarnika? (szk.)
8. a) Zwyczaje wielkanocne w Polsce (dom.)
b) Z »Padołu płaczu« Grottgera.
9. »Kołacze« Szymonowicza (szk.).
10. a) Demonizm Lady Makbet (szk.).
b) Przyczyny wypraw krzyżowych.

Klasa V. B.)

1. Czy Jan Bielecki, bohater powieści J. Słowackiego budzi u nas współczucie i dlaczego? (dom.).
2. Opowiadanie Gerwazego o śmierci Stolnika (szk.).
3. Tęsknota za krajem (według noweli A. Szymańskiego.) (dom.).
4. Zasadnicze cechy narodowości (na podstawie ustępu z rozprawy Libelta: »O miłości Ojczyzny«) (szk.).
5. Krajobraz nocny (na podstawie VIII. ks. »Pana Tadeusza«) (szk.).
6. Tło historyczne w »Panu Tadeuszu« (dom.)

7. Cześniak a Rejent. (Charakterystyka porównawcza).
8. Wiosna a młodość (dom.).
9. Wesele chłopskie (szk.).
10. a) Spór Achillesa z Agamemnonem (na podstawie I. ks. Homera Iliady) (szk.).
b) O żołnierzu tułaczku.

Klasa VI.

1. Do wyboru: a) Praca uszlachetnia—nie hańbi
b) *Nimia libertas et populus et privatis in nimiam servitute cadit.* (dom.).
2. Klemens Janicki na tle autobiografii (szk.).
3. Piśmiennictwo polityczne w Polsce w 16. w. i jego znaczenie (dom.).
4. Do wyboru: a) Treść i znaczenie chórów w »Odprawie posłów greckich« (szk.).
b) Kontrast charakterów Antenora i Parysa (szk.).
c) Znaczenie higieny w życiu codziennym (szk.).
5. Andrzej Kmiecic i Jacek Soplica (charakterystyka porównawcza) (dom.).
6. Narodowa literatura szlachecka w 17. w. (szk.).
7. Do wyboru: a) Życie szlachty w 17. w. (na podst. Pam: Paska) (dom.).
b) Pojedynek szlachecki (dom.).
8. Warszawa w satyrach Krasickiego i Naruszewicza (szk.).
9. Burza a wojna, porównanie (dom.).
10. Do wyboru: a) Odbicie Sejmu Czteroletniego w literaturze polskiej (szk.).
b) Charakterystyka porównawcza życia roślinnego a zwierzęcego (szk.).

Klasa VII.

1. Paść może i naród wielki, zniszczyć tylko nikczemny (dom.).
2. Niemcewicz jako polityk i poeta (szk.).
3. Brodziński jako pionier polskiego romantyzmu (dom.).

4. Do wyboru: a) Twórczość Mickiewicza w Wilnie i Kownie (szk.).
b) Dzieje dawnej Polski w utworach Mickiewicza.
5. „Czucie i wiara silniej mówi do mnie, Niż mędrca szkiełko i oko“. („Romantyczność“) (dom.).
6. Do wyboru: a) „Ja jestem milion“ (szk.).
b) Mickiewicz na emigracji (szk.).
7. Która książka i dlaczego mi się najlepiej podoba? (dom.).
8. Mickiewicz w czasie tworzenia „P. Tad:“ (szk.).
9. Dlaczego Malczewski wprowadził do swego poematu Ukrainę? (dom.).
10. Komizm w „Ślubach panieńskich“

Do wyboru:

Klasa VIII.

1. a) „Wasz to obyczaj cieni w życia przeciągu Kłaść im na głowy kwiat, aż na posągu“.
(Naruszewicz: „Głos umarłych“) (dom.).
b) Ujarmienie przyrody (dom.).
Do wyboru:
2. a) O tak, nim ja w śmierć Ojczyzny uwierzę
Chociażby, jak trup leżąc, w grobie zbrzydła:
Potargam wprzódy ją pieśnią na pierze,
Położę wprzódy na pieśniane skrzydła,
Porwę ją z ziemi tak, jak wicher bierze,
Stargam łańcuchy wszystkie, wszystkie sidła,
Podniosę w niebo, aż gdzie Pan Bóg świeci
Puszczę... jeżeli żywa, to poleci..
(Słowacki: „Natchnienie i poeta“ (szk.).
b) Stosunek Słowackiego do matki
(szk.). (na podstawie listów).
3. Do wyboru: a) „Zawdytrwalszy owoc dowcipu,
niż siły (Kochanowski) (dom.).
b) Obrazek wigilijny (w formie nowelki) (dom.).
4. Do wyboru: a) Mowa ku czci Krasickiego (szk.)
b) Jak sobie wyobrażam pomnik Krasieńskiego? (szk.).

5. Do wyboru: a) Lelum i Polelum jako obraz przyjaźni Słowackiego z Krasieńskim (dom.).
b) Napoleon w historii a literaturze (dom.).
6. Wpływ Dantego na naszą literaturę (szk.).
7. Uosobienie zła, czyli szatana w naszej literaturze (szk.).
8. Do wyboru a) „Włócznia nie zaszkodzi temu, kto potrafi ją odbić; a mylna droga nie obłąka mędrca, który zna słowo prawdy“ (Prus: „Faraon“)
b) Znaczenie zdobycia powietrza
c) Rok 1963. i jego wpływ na literaturę (szk.).

b) W języku niemieckim:

Klasa V. A.)

1. Bei den Pharaonen (dom.).
2. Der treue Möros (szk.).
3. Der Friedensrichter (dom.).
4. Agamemnons Tod (szk.).
5. Der tote Soldat (szk.).
6. Der fromme Graf (szk.).
7. Andreas Hofers Tod (dom.).
8. Die Rache des Zeus an den Menschen (szk.).
9. Antigonens Tod (dom.).
10. Das Walten der Erinyen (szk.).
11. In den Ruinen von Karthago (dom.).
12. Der Alpenfriedhof (szk.).
13. Der kühne Sprung des Ritters (dom.).
14. Das moderne Japan (szk.).

Klasa V. B.)

1. Bei den Pharaonen (dom.).
2. Der treue Möros (szk.).
3. Der Friedensrichter (dom.).
4. Iphigeniens Befreiung (szk.).
5. Der tote Soldat (dom.).
6. Der fromme Graf (szk.).

7. Andreas Hofer (dom.).
8. Die thebanische Sphinx (szk.).
9. „Wohl dem, der frei von Schuld und Fehle
„Bewahrt die kindlich reine Seele“ (dom.).
10. Prometheus am Kaukasus (szk.).
11. In den Ruinen von Karthago (dom.).
12. Alpenfriedhof (szk.).
13. Der kühne Sprung des Ritters (dom.).
14. Das moderne Japan (szk.).

Klasa VI.

1. Reineke am Galgen (szk.).
2. Die arabische Kultur (szk.).
3. Kudruns Klage (szk.).
4. Hektors Abschied (dom.).
5. Der Ritter schildert sein Abenteuer mit dem
Drachen (szk.).
6. Ungleiche Kameraden (dom.).
7. Die deutsche Hanse (szk.).
8. Parzivals Jugend (dom.).
9. Die Exposition des Körnerschen Zriny (szk.).
10. Die Lorelei (dom.).
11. Wovon sang Ludwig Uhland (szk.).
12. Die Teilung der Erde (dom.).
13. Lohengrin (szk.).
14. Meine Privatlektüre (dom.).

Klasa VII.

1. Wovon sang Walter von der Vogelweide? (szk.).
2. Siegfrieds Tod (dom.)
3. Die Anfänge des deutschen Dramas (szk.).
4. Die Götter Griechenlands (dom.).
5. Klopstocks Stoffe und Formen (szk.).
6. Woitek. Nacherzählung (dom.).
7. Macchiavellis Gespräch mit der Rengentin,
Egmont I. 2. (szk.).
8. Lenore (dom.).
9. Die Parabel von den 3 Ringen (szk.).
10. Schillers Jugenddichtung (dom.).

Klasa VIII.

1. Goethes Jugenddichtung (szk.).
2. „Abgetrennt vom Leibe gedeiht kein leben-
des Glied mehr,
Menschen von Menschen getrennt sind ein
entfallenes Haar“. (dom.).

3. Schillers Ansichten über das Wesen und die Aufgabe der Dichtkunst (szk.).
4. „Gefährlich ist den Leun zu wecken,
Verderblich ist des Tigers Zahn,
Jedoch der schrecklichste der Schrecken
Das ist der Mensch in seinem Wahn“ (dom.).
5. Fausts Eingangsmonolog. (szk.).
6. Bettelweib von Locarno (dom.).
7. Die deutsche Romantik (szk.).
8. Iphigeniens Humanitätsideal (dom.).

c) *Tematy przy piśmiennym egzaminie dojrzałości.*

1) Z języka polskiego

W oddziale A.

Do wyboru:

1. Istota, dzieje i znaczenie społeczne naszej wieszczej poezji
2. Hannibal a Napoleon (szkie porównawczy.)
3. Siły przyrody na usługach człowieka.

W oddziale B.

1. „Trzeba z żywymi naprzód iść, po życie sięgać nowe!“
(Asnyk) jako hasło nowszej poezji.
2. Zdobycze miecza i pługa polskiego na Wschodzie.
3. Zdobywanie przestworów.

2) Z języka łacińskiego:

W oddziale A.

P. Vergilii Maronis Aeneidos l. III. v. 19—61.

W oddziale B.

T. Livii: Ab urbe condita l. III. v. 267--276.

3) Z języka greckiego:

W oddziale A.

Platon: Symposion cap. XXXVI.

W oddziale B.

Demosthenis „περὶ στερήσεως“ cap. 25—28.

V. WYKAZ KSIĄŻEK

na rok szkolny 1912/13.

Klasa I.

Religia: Wielki katechizm religii katolickiej. Kraków 1610. (Zatwierdzony przez Episkopat Austriacki w dniu 9. kwietnia 1894.) Opr. K. — 60. — *Język łaciński: Samolewicz*: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego wyd. 6. Lwów 1907. Opr. 1. K. — *Steiner i Scheindler*: Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. wydanie 5. oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. L. 1907. Opr. K. 1.20. — *Język polski: Konarski*: Zwięzła gramatyka języka polskiego Lwów 1911. Opr. K. — 50. — *Dr. Maryan Reiter*: Czytania polskie dla I. klasy z ilustracyami, Lwów 1910. Opr. 3 K. — *Język niemiecki: German, Petelenz, Gayczak*: Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy Wyd. 7. Lwów 1910. Opr. K. 2.40 — *Geografia: Romer*: Geografia wyd. 2. z atlasem, Lwów 1908. K. 3.20 — *Historja powszechna: B. Gebert i G. Gebertowa*: Opowiadania z dziejów ojczyznych. Lwów 1910. Opr. K. 2.20 — *Matematyka: Ignacy Kranz*: Arytmetyka na klasę I. Kraków 1911. Opr. 1.50 — *Ignacy Kranz*: Geometrya poglądowa na kl. I. Wyd. 1.i2. (Cena wyd. I. K. 1.50 (wyd. 2. w druku.) — *Historja naturalna: Nusbaum-Wisniowski*: Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3. Lwów 1910. K. 3.60 — *Rostański*: Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 6. Kraków 1907. Op. K. 2.60

Klasa II.

Religia: Wielki katechizm religii katol. (Zatw. przez Episkopat austriacki). Kraków 1610. K. — 60 — *Język łaciński: Samolewicz*: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego wyd. 6. Lwów 1907. Opr. K. 1. — — *Steiner i Scheindler*: Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Wyd. 5. Lwów 1908. K. 1.80 — *Język polski Konarski*: Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1911. Opr. K. — 50. — *Dr. Maryan Reiter*: Czytania polskie dla II. klasy z ilustracyami. Lwów 1911. Opr. K. 3.40. — *Język niemiecki: German i Petelenz*: Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. (wyczerpane). Przygotowuje się wydanie szóste zmienione. — *German, Petelenz*: Gayczak wyd. 7. — *Geografia: Siwak*: Geografia dla klasy II. i III. Lwów 1911. K. 3.20 — *Historja powszechna: M. Krotoski*: Hi-

storia powszechna na klasy niższe Tom I. Kraków 1908. Opr. K. 2'50 — *Matematyka: Ignacy Kranz*: Arytmetyka na klasę II. Kraków 1911. Opr. K. 1'50 — *Ignacy Kranz*: Geometria poglądowa. Kraków 1910. Opr. K. 1'40. — *Historia naturalna Nusbaum-Wiśniowski* Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3. Lwów 1910. K. 3'60. — *Rostański*: Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 7. Kraków 1911. K. 2'60.

Klasa III.

Religia: Ks. Jougan: Liturgika. Wyd. 4. Lwów 1910. Opr. K. 1'40 — *Ks. Szydelski*: Dzieje biblijne zakonu starego. Lwów 1912. K. 1 — *Język łaciński: Samolewicz-Soltysik*: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. K. 2'40 — *Próchnicki*: Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 5. Lwów 1906. (Wyczerpane; przygotowuje się wyd. 6). — *Nepos-Curtius*: Chrestomatya. Wyd. A. Frączkiewicz. — *Język grecki: Ćwikliński*: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. K. 3'40. — *Winłowski-Tuborski-Pissowicz*: Ćwiczenia greckie. Wyd. 3. Lwów 1910. Opr. 3 K. — *Język polski: Małcki*: Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9 — 11. Lwów 1911. Opr. K. 2'40. — *Dr. Maryan Reiter*: Czytania polskie dla III. klasy z ilustr. (w druku) — *Język niemiecki: German-Petelenz-Gayczak*: Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 5. Lwów 1911. K. 2'80 — *Jahner*: Deutsche Grammatik. Wyd. 3 i 4. Lwów 1911. Opr. K. 2'20. — *Geografia: Swak*: Geografia dla klasy II. i III. Lwów 1911. Opr. K. 3'20 — *Historia powszechna: Dr. Kazimierz Krotoski*: Opowiadanie z dziejów monarchii austr.-węg. w związku z historią powszechną. Lwów 1910. Opr. K. 2'50. — *Gebert B. i Gebertowa G.* Opowiadania z dziejów monarchii austr.-węg. (w druku). — *Matematyka: Ignacy Kranz*: Arytmetyka na kl. III. Kraków 1910. K. 1'80. — *Kranz Ignacy*: Geometria poglądowa na klasę III. Kraków 1910. K. 1'80. — *Fizyka: Kawecki i Tomaszewski*: Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 6. Kraków 1910. Opr. 2 K.

Klasa IV.

Religia: Ks. Dąbrowski: Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 4. Lwów 1910. Opr. K. 1'70. — *Język łaciński: Samolewicz-Soltysik*: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. K. 2'40 — *Próchnicki*: Ćwiczenia łacińskie dla klasy

IV. Wyd. 4. Lwów 1909. Opr. 2 K. — *Caesar: Commentarii de bello Gallico*. Wyd. Terlikowski K. 1:40. — *Język grecki: Cwikliński*: Gramatyka języka greckiego Wyd. 3. Lwów 1912. Opr. K. 3:40 — *Winkowski-Tuborski-Passowicz*: Ćwiczenia greckie. Wyd. 3. Lwów 1910. Opr. 3. K. — *Język polski: Matecki*: Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9—11. Lwów 1910. Opr. K. 2:40 — *Próchnicki-Wojciechowski*: Wypisy polskie. Tom IV. Lwów 1911. Opr. K. 3:60 — *Język ruski: Kokorudz-Konarski*: Gramatyka ruska dla Polaków. Lwów 1900. Opr. 2 K. — *Bohdan Łepki*: Czytanka ruska 1904. K. 1:20 — *Język niemiecki: German-Petelenz Gayczak*: Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 4. Lwów 1910. 3. K. — *Jahner*: Deutsche Grammatik. Wyd. 3. i 4. Lwów 1911. Opr. K. 2:20 — *Geografia: Majerski*: Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 5 wyczerpane, przygotowuje się wydanie 6. — *Historja powszechna: Zakrzewski*: Historia powszechna. Część I. Wyd. 7. Kraków 1911. Opr. K. 2:40 — *Matematyka: Dziwiński*: Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 4. Lwów 1910. Opr. K. 4:50 — *Łomnicki A.*: Geometria Część I. dla kl. IV. i V. Lwów 1911. Opr. K. 3:40 — *Fizyka: Kawecki i Tomaszewski*: Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 6. Kraków 1910. Opr. 2. K. — *Mineralogia z chemią: Duchowicz-Wisniewski*: Wiadomości z chemii i mineralogii dla klas niższych. Lwów 1911. K. 2:80.

Klasa V.

Religia: Ks. Dr. Maciej Sieniatycki: Ogólna katolicka dogmatyka Wyd. 2. Lwów 1906. Opr. 2. K. — *Język łaciński: Livius*: Wyd. Zingerle-Majchrowicz K. 2:50 — *Ovidius*: Wyd. Grysar-Ziwsa-Skupniewicz K. 1:40 — *Samolewicz-Sołtysik*: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. K. 2:40 — *Język grecki: Aryan*: (Anabasts). Wyd. — *Fiderer*: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—4. Lwów 1909. Opr. K. 2:40 — *Homera Iliada*: Część I. Wyd. Scheindler-Sołtysik K. 1:20 — *Cwikliński*: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. K. 3:40 — *Język polski: Próchnicki-Wojciechowski* Wypisy polskie dla klasy V. Lwów 1911. K. 3:80 — *Próchnicki F.*: O ważniejszych gatunkach poezji i prozy. Dodatek do Wypisów polskich tom V. (brosz.). K. — 25 — *Język ruski: Według planu A.*: a) w I. półroczu podręczniki, jak w klasie IV. — b) w II. półroczu, *Barwiński*: Wybir z ukraińsko-ryskoi lite

ratury dla wyższych klas szkół średnich. Cz. I. Lwów 1910. Opr. 4. K.
 — *Język niemiecki Ippoldt u. Adof Stylo*: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Teil. V. Klasse. Wyd. 3. Lwów 1912. Opr. K. 3·80. — *Historya powszechna Zakrzewski*: Historia powszechna. Część I. Wyd. 7. Kraków 1911. Opr. K. 2·40 — *Zakrzewski*: Historia powszechna. Część II. Wyd. 5. Kraków 1913. Opr. K. 2·40 — *Matematyka: Kranz*: Zbiór zadań matematycznych. K. 3·50 — *Dziwiński*: Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższ zch. Wyd. 4. Lwów 1910 Opr. K. 4·50 — *Lomnicki A.*: Geometrya Część I. dla kl. IV. i V. Lwów 1911. Opr. K. 3·40. — *Historya naturalna: Wiśniowski*: Zasady mineralogii i geologii. Wyd. 3. Lwów 1912. Opr. 3. K. — *Rostafiński*: Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. 4. Kraków 1911. Opr. K. 3·20.

Klasa VI.

Religia: Ks. Dr. Sieniatycki: Dogmatyka szczegółowa Wyd. 2. Lwów 1910. Opr. K. 2·20 — *Język łaciński: Sallustius*: Wyd. Bellum Catilinae, Linker-Sołtysik K. — 70 — *Vergilius*: Wyd. Eichler-Rzepiński K. 1·70. — *Cicero*: Wyd. In Catilinam, Kornitzer-Sołtysik K. — 70 — *Samolewicz-Sołtysik*: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. 2·40 — *Język grecki: Biderer*: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—4. Lwów 1909. Opr. K. 2·40 — *Homera Iliada*. Część I. i II. Wyd. Scheindler-Sołtysik K. 1·50 — *Herodot*: Wyd. Terlikowski K. 2·20 — *Ćwikliński*: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. K. 3·40 — *Plutarch*: Żywoty Cyncerona i Demostenesa. Wyd. Nagorzański. K. 2·20 — *Język polski: Tarnowski i Wójcik*: Wypisy polskie. Część I. Wyd. 4. Lwów 1909. Opr. K. 3·30 — *Język ruski: Według planu A.*: Barwiński, Wybór z ukraińsko-ruskoj literatury dla wyższych klas szkół średnich. Lwów 1910. 3 K. — *Język niemiecki: Ippoldt u. A. Stylo*: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. II. Teil. VI. Klasse. Wyd. 2. Lwów 1910. Opr. K. 3·60 — *Körner*: Zriny. Graeser K. — 60 — *Geografia i historya powszechna: Zakrzewski*: Historia powszechna. Część II. Wyd. 5. Kraków 1908. Opr. K. 2·40 — *Zakrzewski*: Historia powszechna, Część III. Kraków 1908. Wyd. 4. Opr. K. 2·80 — *Matematyka: Dziwiński*: Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Lwów 1910 Opr.

K. 4:50 — *Dr. A. Łomnicki*: Geometrya dla kl. VI., VII. i VIII. (w druku) — *Kranz*: Logarytmy, Wyd. 2 Kraków 1912. K. 1.30 — *Gistorya naturalna*: *Józef Nusbaum*: Zoologia dla klas wyższych szkół średnich Lwów 1909. K. 3:60.

Klasa VII.

Religia: *Ks. Szczeklik*: Etyka katolicka. Wyd. 5. Kraków 1912 Opr. K. 2:20 — *Język łaciński*: *Plinius*: Listy wybrane Wyd. F. Nagórzański. K. 1:30 — *Cicero*: Philippische Reden. Wyd. Nohl. K. 1:20 — *Auswahl* aus philosophischen Schriften. Wyd. Th. Schicke. 2 K. — *Samolewicz-Soltysik*: Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. K. 2:40 — *Dr. Sinko*: Elegicy rzymscy. — *Język grecki*: *Homera Odyseea*: Wyd. Christ-Jezienicki K. 2:40 — *Demostenes*: Wyd. Wotke-Schmidt. K. 1:40 — *Tukidides*: Wyd. Ch. Harder Ausgewählte Abschnitte. K. 2:40 — *Ajax* — *Majchrowicz* K. — 1:12 — *Platon*: Wybór pism. Wyd. Jędrzejowski 3. K. *Ćwikliński*: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Wyd. 4. Opr. K. 3:40 — *Język polski*: *Tarnowski i Hójcik*: Wypisy polskie. Część I. Wyd. 1. Lwów 1909. Opr. K. 3:30 — *Tarnowski i Próchnicki*: Wypisy polskie. Część II. Wyd. 4. Lwów. 1911. Opr. K. 3:60 — *Język ruski*: *Według planu A. Barwiński*, Wybór z ukraińsko-ruskoj literatury dla wyższych klas szkół serednych. Cz. II. Lwów 1910. 4 K. — *Język niemiecki*: *Ippoldt u. A. Stylo*: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen III. Teil. VII. Klasse. Lwów 1911. Wyd. 2. 4 K. *Goethe, Egmont*: Wyd. Tow. naucz. szk. wyż. K. — 20 — *Schiller*: W. Tell. Wyd. Tow. naucz. szk. wyż. K. — 50 — *Geografia i Historya powszechna*: *Zakrzewski*: Historya powszechna. Część III. Kraków. 1908. Wyd. 5. Opr. K. 2:80 — *Lewicki*: Zarys dziejów Polski i krajów ruskich Wyd. 4. Kraków 1910. Opr. 2 K. — *Matematyka*: *Dziwiński*: Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 4. Lwów 1910. Opr. K. 4:50 — *Dr. A. Łomnicki*: Geometrya dla klas VI. VII. i VIII. (w druku). — *Kranz*: Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Wyd. 2. Kraków 1905. K. 3:50 — *Kranz*: Logarytmy. Wyd. 2. Kraków 1905. Opr. K. 1:30 — *Fizyka*: *Kawecki i Tomaszewski*: Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 4. Kraków 1906. K. 3:40 — *Tomaszewski*: Chemia. Wyd. 4. Kraków 1912. Brosz. K. — 70 — — *Propedeutyka filozoficzna*: *Nuckowski*: Początki logiki ogólnej. 1903. (Wyczerp.) 2 K.

Klasa VIII.

Religia: Ks. Gadowski: Zarys historii kościoła katolickiego. Wyd. 3. Tarnów 1911. Opr. 3. K. — *Język łaciński: Horatius:* Wyd. Dolnicki-Librewski K. 1:50 — *Tacitus:* Wyd. Weidner-Staromiejski. K. 2:20 — *Samolewicz-Soltysik:* Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. Lwów 1909. Opr. K. 2:40 — *Język grecki: Platon:* Wybór pism. Wyd. Jędrzejowski 3 K. — *Euripides:* Ifigenia w Taurydzie. Wyd. Reiter. K. 1:50 — *Homera Odysea:* Wyd. Christ-Jezienicki K. 2:40 — *Język grecki: Cwikliński:* Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. K. 3:40 — *Język polski: Tarnowski i Próchnicki:* Wypisy polskie. Część II. Wyd. 4. Lwów 1911. Opr. K. 3:60 — *Język niemiecki: Ippoldt:* Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. IV. Teil. VIII. Klasse. Lwów 1909. 4 K. — *Goethe Faust:* Wyd. Hendel K. 1:20 Iphigenie. Wyd. Graeser K. — 60 — *Geografia i Historia powszechna: Głabiński-Finkel:* Historia austriacko-węg. monarchii i wiadomości polityczne i społeczne. Wyd. 3. Lwów, 1910. Opr. 2 K. — *Lewicki:* Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 4. Kraków 1910. Opr. 2 K. — *Matematyka: Dziwiński:* Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 4. Lwów 1910. Opr. K. 3:60 — *Dr. A. Łomnicki:* Geometria dla kl. VI., VII. i VIII. (W druku). — *Kranz:* Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Wyd. 1 i 2. Kraków 1905. K. 3:50 — *Kranz:* Logarytmy. Wyd. 2. Kraków. 1911. K. 1:30 — *Fizyka: Kawecki i Tomaszewski:* Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 3 i 4. Kraków 1906. Opr. K. 3:40 — *Propedeutyka filozoficzna: Lindner-Kulczyński:* Wykład psychologii. Wyd. 3. Kraków 1912. Opr. K. 2:20.

VI.

Stan zbiorów naukowych.

A. Biblioteka.

1.) *Dla nauczycieli.*

Z końcem roku szkolnego 1911/12. było 1450 dzieł w 1995 tomach. W roku szkolnym 1911/12. zakupiono 260 dzieł w 291 tomach.

Z tych znaczniejsze są: Dr. M. Straszewski: Dzieje filozoficznej myśli polskiej w okresie porobiorowym, Kallebach Listy Z. Krasińskiego, A. Potocki: Polska literatura współczesna, A. Thumb: Die griechische Sprache im Zeitalter des Hellenismus, Ks. Dr. Fr. Gabryl: Logika ogólna, J. Kasproicz: Dzieła poetyckie, Z. Jachimecki: Ryszard Wagner, R. Haym: Herder nach seinen Leben und seinen Werken, Batowski: Norblin, T. Grabowski: Juliusz Słowacki, jego żywot i dzieła, Kukiel: Dzieje oręza polskiego, Stasiak: Polska plastyka średniowieczna Chłędowski: Rzym. Ludzie odrodzenia, H. Taine: Filozofia sztuki, W. Wundt: Wstęp do filozofii, Heinrich: Teorye i wyniki badań psychologicznych, Estreicher: Bibliografia polska, R. Haym: Die romantische Schule, Müller — Pouillets: Lehrbuch der Physik und Meteorologie, H. Hettner: Geschichte der deutschen Literatur, W. Linosay: Die lateinische Sprache, Kafumann: Deutsche Metrik, Wieland: Werke, T. Mommsen: Historia rzymska, Volkman — Hleditsch: Rhetorik und Metrik der Griechen und Römer, Reymont: Chłopi, Antoniewicz: Grotgter, Opieński: Chopin.

W darze otrzymano publikacye Akademii Umiejętności w Krakowie.

Czasopisma:

W roku szkolnym 1910/11. prenumerowano następujące czasopisma: a) polskie: 1. Bibliotekę warszawską, 2. Eos, 3. Kosmos, 4. Pamiętnik literacki, 5. Poradnik językowy, 6. Prze-

gląd filozoficzny, 7. Przewodnik bibliograficzny, 8. Przegląd polski, 9. Wszechświat, 10. Ruch, 11. Museion, 12. Książka, 13. Lud, 14. Przegląd powszechny, 15. Kwartalnik historyczny, 16. Krytyka, 17. Muzeum; b) niemieckie 1. Das literarische Echo, 2. Zeitschrift f. d. phys. u. chemischen Unterricht, 3. Zeitschrift für Zeichnenunterricht, 4. Zeitschrift für österr. Gymnasien, 5. Petermanns Mitteilungen.

Programy.

Z końcem roku szkolnego 1911/12. było 1540 Programów zakładów średnich krajowych i pozakrajowych.

2.) Dla młodzieży.

a) polska.

Liczy obecnie dzieł 1046. Dzieli się na księżnicę niższego gimnazjum, zawierająca dzieł 437. i wyższego gimnazjum o 619 dziełach.

W ostatnim roku nabyto 97 książek.

b) niemiecka:

Liczy obecnie numerów 368 tomów 685; powiększyła się o numerów 5 tomów 5.

c) ruska:

Biblioteka liczyła z końcem roku szkolnego 1910/11. 53 dzieł w 69 tomikach. W ostatnim roku przybyło nowych dzieł 15. Jest więc 68 dzieł.

Udział uczniów i ruch książek w Bibliotece dla młodzieży w roku szkolnym 1911/12.

Klasa	Dzielka polskie		Dzielka ruskie		Dzielka niemieckie	
	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych	Ilość uczniów wypożyczających	Ilość dzieł (tomów) wypożyczonych
I. a.						
I. b.						
II. a.	23	147				
II. b.	23	156				
III. a.	18	155				
III. b.	15	182				
IV.	31	350			27	41
V. a.	21	315	7	12	21	34
V. b.	27	210	14	32	23	84
VI.	22	135	5	14	26	90
VII.	27	324			25	75
VIII.	33	260			29	79
Razem	240	2264	26	58	151	397

3. *Biblioteka pauperum.*

Z początkiem roku szkolnego 1611/12. Biblioteka ta obejmowała 405 podręczników szkolnych 507 tomach. W ciągu roku zakupiono z funduszu »Pomocy koleżańskiej« i otrzymano w darze 77 podręczników. Usunięto z powodu zużycia 84 podręczników. Ogółem Biblioteka ta liczy obecnie 398 podręczników w 482 tomach.

C. Gabinet geografii i historii.

Gabinet ten obejmuje według inwentarza z końcem roku szkolnego 1911/12. 304 pozycyi—a 405 przedmiotów, — mianowicie: 3 globy, 1 telurium, 1 busołę, 122 map, 13 kart specjalnych, 21 kart generalnych, 156 obrazów, 2 stereoskopy, 32 obrazów stereoskopowych, szkice kartograficzne—„Na około świata„ (2 części), „Obrazy dla szkoły i domu„ (2 serye). Regenten Österreichs, Hirt—Völkerkunde (3 tomy), Bilderatlas zur Pflanzengeographie.

C. Gabinet historii naturalnej.

Dział mineralogiczny i geologiczny obejmuje 154 numerów inwentarza. W skład jego wchodzi 190 minerałów i skał, 6 modeli zwierząt wymarłych, 54 tablic, zbiorok skamielin, zbiorok imitacyi drogich kamieni, zbiorok modeli z drzewa, modele krystalograficzne.

Dział botaniczny obejmuje z końcem roku 1911/12. ogółem 44 numerów inwentarza. W skład jego wchodzi: 25 modeli roślin, jeden zbiór modeli grzybów, 132 tablic, 1 zielnik, 2 pudełka modeli zasuszonych roślin owadożernych i nasion, zbiór drzew skamieniałych, stereoskop i fotografie do niego.

Dział zoologiczny obejmował z końcem r. 1911/12. ogółem 225 numerów inwentarza. W skład jego wchodzi okazy i tablice. W ostatnim roku przybył 1 okaz.

D. Gabinet zbiorów do nauki fizyki i chemii.

Inwentarz zbiorów do nauki fizyki obejmuje 293 pozycyi, a do nauki chemii 140.

W roku szkolnym 1611/12. nie zakupiono żadnych przyrządów.

E. Zbiór środków pomocniczych do nauki matematyki.

Inwentarz środków pomocniczych obejmuje 4 pozycje a to: po 3 lineały, trójkąty, kątomierze i cyrkle do tablicy.

F. Gabinet archeologii i sztuki.

Składa się z 25 pozycji, z których najważniejsze są: Teodor Hoppe „Bilder zur Mythologie u. Geschichte“ — Furtwängler-Ulrich „Denkmäler griech. u. röm. Sculptur“ — Bruckman „Schulwandtafeln zur Veranschaulichung antiker Kunst“ — Cybulski „Tabulae, quibus antiquitates Graecae et Romanae illustrentur“ —

Ch. Ziegler „Das alte Rom“. *Klassische Kunst*. A. E. Seemann „Alte Meister“, Colignon „Geschichte der griechischen Plastik“ Pasquale d'Amelio „Domus Vettia Pompeiana“, wreszcie modele domu, ubiory, naczynia greckie, stereoskopy.

G. Zbiór przyrządów do nauki gimnastyki i przyborów do gier i zabaw.

Inwentarz środków do nauki gimnastyki i przyborów do gier i zabaw obejmuje pozycyi 69.

H. Gabinet rysunkowy.

Liczy przyborów do nauki rysunków 5, wydawnictw 27, modeli do nauki perspektywy 56, przedmiotów z natury jak: naczyń, tablic, zasuszonych liści, piór i ogonów ptasich, motyli, owadów w kasetkach, przedmiotów codziennego użytku, wypchanych ptaków, razem sztuk 194. Modeli gipsowych liczy gabinet 28, przeważnie głów i biustów klasycznych. Do użytku nauczyciela rysunków zaprenumerowano miesięcznik: „Zeitschrift für Zeichen und Kunstunterricht“.

I. Zbiór środków do nauki śpiewu.

Obejmuje 93 pieśni, 28 podręczników do nauki śpiewu i 30 śpiewników na 2 głosy. W ostatnim roku szk. wzbogacił się inwentarz o 15 pieśni i 30 śpiewników.

VII.

Samodzielna praca uczniów poza lekcyami szkolnemi.

Pracę samodzielną uprawiali uczniowie w dwu kierunkach a to w kierunku pracy naukowej i pracy fizycznej.

A. Czytelnia uczniów.

Czytelnia uczniów ukończyła piąty rok swego istnienia Uczniowie wyższego gimnazjum gromadzili się w ubiegłym roku szkolnym 3 razy tygodniowo po 2 godziny w czasie od października do końca maja. Referaty wygłaszano w salach szkolnych. W Czytelni samej korzystała młodzież z obfitej biblioteki, składającej się z 40 dzieł 220 tomach, wydzielonych z biblioteki nauczycielskiej (wydawnictwa z zakresu sztuki, przyrody, roczniki pism naukowych i literackich). Dla użytku młodzieży prenumerowano: Świat, Tygodnik ilustrowany, Nasz kraj, Skaut. Dyrektor zakładu ofiarował nadto cenny komplet wydawnictw ilustrowanych niemieckich: 1) Welt und Haus, 2) Reklams Universum, 3) Die Gartenlaube, 4) Über Land und Meer 6) Buch für Alle, 6) Leipziger illustrierte Zeitung, 7) Für alle Welt, 8) Illustrierte Zeitung, 9) Meggendorfer Blätter, a Prof. Radomski udzielał stale z „Tow. pomocy przemysłowej“ czasopism: 1) Odrodzenia i 2) Przeglądu rękodzielniczego. Wydawnictwa te młodzież czytała bardzo chętnie, pogłębiając przytem swe wiadomości językowe. Dla rozrywki uczniów znajdowały się w Czytelni szachy i warcaby. Kierownictwo czytelni spoczywało w ręku kuratora nauczyciela Tadeusza Rojeka; sekretarzem czytelni był Stefan Biestek uczeń VIII.

W roku szkolnym 1911/12. istniały w łonie czytelni:

B. Kółko naukowe

w liczbie 6; kierownictwo ich spoczywało w ręku nauczycieli— a sekretarzami byli uczniowie.

1. Kółko teologiczno-filozoficzne.

Członkowie: uczniowie wyższego gimnazjum.

Kierownik: ks. Błażej Kotfis.

Sekretarz: Biestek Stefan (klasa VIII.)

1) Członkowie opracowywali różne tematy jak: Postać Chrystusa; Kościół katolicki a kościoły narodowe; Religia a uczucie; Religia katolicka a inne religie; Co religia katolicka daje rozumowi, woli; O modernizmie; O indese książek zakazanych; Ważniejsze zarzuty przeciw kościołowi katolickiemu; Zdawali sobie sprawę z dzieł przeczytanych treści apologetycznej, żywotów św. i innych.

II. Kółko historyi polskiej.

Kierownik naucz: Michał Staroń — sekretarz ucz. Cygan Józef z kl. VIII. Członków 150.

Odczytów wygłoszono i przygotowano większą ilość, a z nich najważniejsze:

1) Grzebieniowski Tadeusz (VIII. kl.) »Napoleon a Polacy« Obecnych 54.

2) Kalita Emil (VII. kl.) »Księstwo Warszawskie« Obecnych 72.

3) Deszcz Maryan (VIII. kl.) »Królestwo Kongresowe« obecnych 83.

4) P. Staroń Michał »Powszechno dziejowe znaczenie powstania listopadowego« Obecnych około 250.

5) Münnich Tadeusz (VII. kl.) »Powstanie listopadowe« Obecnych około 250.

6) Sagan Tomasz (VII. kl.) »Miasta w Polsce« Obecnych 54.

7) Münnich Tadeusz (VII. kl.) »O ustanowieniu konstytucyi 3-go maja« Obecnych około 250.

8) Cygan Józef (VIII. kl.) »Skutki i znaczenia powstania styczniowego« Obecnych około 250.

9) Münnich Tadeusz (VII. kl.) »Rok 1812« Obecnych 83.

III. Kółko literackie.

Członkowie: uczniowie wyższego gimnazjum.

Kierownik: naucz. Tadeusz Rojek.

Sekretarz: Biestek Stefan (kl. VIII).

Na posiedzeniach wygłoszono następujące odczyty:

1) Cygan Józef (VIII) »O królu Duchu«

2) Deszcz Maryan (VIII. kl.) »Wpływ Byrona na Słowackiego«

3) Münnich Tadeusz (VII. kl.) »Mickiewicz jako przedstawiciel epoki«.

- 4) Sagan Tomasz (VII. kl.) „Byronizm w Polsce«
- 5) Skrzat Michał (VII. kl.) »Przejście od klasycyzmu do romantyzmu«
- 6) Bieszczad Jan (VI. kl.) »Literatura religijna w Polsce«
- 7) Brniak Józef (VI. kl.) »Mikołaj Rey«
- 8) Szelowski Stanisław (VI. kl.) »Satyry Krasickiego«

IV. Matematyczno-fizyczne.

Kierownik: prof. Radomski Michał, sekretarz: Stanisław Zaworski ucz. VIII. kl, Członków było 50.

Posiedzeń 7. Odczytów 7.

- 1) 7 października. Zaworski Stanisław (VIII. kl.) »Matematyka i jej znaczenie«. Obecnych 20.
- 2) 7 listopada. Józef Marć (VI. kl.) »Liczby kierunkowe«. Obecnych 18.
- 3) 10 grudnia. Bauer Stefan (VIII. kl.) »O rozwiązaniu trójkątów płaskich«. Obecnych 12.
- 4) 12 stycznia. Rusin Wawrzyniec (VII. kl.) »Wzajemny wpływ klimatu i ciał organicznych na niebie«. Obecnych 48.
- 5) 20 marca. Deszcz Maryan (VIII. kl.) »Logarytmy Briggsowskie«. Obecnych 11.
- 6) 22 kwietnia. Prof. Stachnik Józef: »O zaćmieniu słońca i księżyca«. Obecnych około 250.
- 7) 7 maja. Zaworski Stanisław (VIII. kl.) »Linia prosta w analityce«. Obecnych 15.

V. Kółko przyrodnicze.

Przewodniczący: naucz. Rogoszewski Jan. Kółko zbierało się 7 razy. Posiedzeń i odczytów 6.

- 1) Hubicki Stanisław (V. A.) „O lodowcach“. Obecnych 23.
- 2) Bis Jakób (V. A.) „Geologia Galicji“. Obecnych 27.
- 3) Jezierski Franciszek (V. A.) „O budowie roślin“. Obec. 25.
- 4) Alwin Roman (V. B.) „Erozye“. Obecnych 22.
- 5) Guzy Henryk (V. B.) „Wapienie“. Obecnych 22.
- 6) Mach Stanisław (V. B.) „Wulkany“. Obecnych 26.

VI. Kółka pracy ekonomicznej.

Kierownik: prof. Radomski. Sekretarz: ucz. kl. VIII. Józef Cygan. Członków 11.

Kółko opiekuje się szafkami wystawowemi, z wyrobami krajowymi, szczególnie w zakres potrzeb uczniów wchodzącymi. Te szafki urządziło w westybulu budynku gimnazyalnego miejscowe Tow. „Pomoc przemysłowa“ i oddała pod opiekę Kółka podczas otwarcia szafek dnia 10. czerwca 1911., propagując myśl uprzemysłowienia kraju.

Członkowie Kółka pracowali nad rozszerzeniem swych wiadomości z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych przez wspólną lekturę dzieł z tej dziedziny i referaty z przeczytanych książek. W pierwszym półroczu zgromadzano się dwa razy na tydzień, w drugim — raz. Kółko znosiło się z Komitetem uczniów lwowskich szkół średnich dla bojkotu towarów zagranicznych i odhywało przygodnie w miejscowych sklepach kontrole wyrobów krajowych, zwłaszcza przyborów szkolnych.

B. Praca fizyczna.

1. Ogrodnictwo.

Celem zapoznania się z ogrodnictwem oddawali się uczniowie pracy w ogrodzie, a to pod kierownictwem prof. Radomskiego przy fachowych wskazówkach miejscowego ogrodnika p. T. Dzienia. Szczepili drzewka owocowe w szkółce gimnazyalnej, którą założyli w latach poprzednich, przyszczygali założony przez siebie żywopłot wzdłuż ogrodzenia budynku szkolnego i zasiali nasiona drzew w ogródku gimnazyalnym. Nadto oddawali się pracy w ogrodzie prof. Staronia i Stachnika. W pracy tej brało udział około 30 uczniów klas średnich.

2. Warsztaty studenckie.

Już czwarty rok istnieją w tutejszym zakładzie „warsztaty studenckie“ dzięki ofiarności tutejszej Publiczności i Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy, które już czwarty raz na rzecz warsztatów studenckich udziela subwencji; w tym roku 50 koron.

Warsztaty studenckie obejmowały 2 działy, mianowicie: stolarstwo i tokarstwo. Najpomyślniej rozwijał się dział stolarski, pod kierownictwem profesora Michała Kalitowskiego.

Za materiały zużyte płacili uczniowie w miarę możliwości; niedobór zaś pokryto z funduszków wyżej wymienionych.

VIII.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Prócz ćwiczeń fizycznych, w których bierze młodzież udział podczas nauki gimnastyki, uprawiano w ciągu ostatniego roku szkolnego między lekcyami szkolnemi na dziedzińcu gimnazyalnym zabawy i gry ruchowe. W godzinach popołudniowych oddawała się młodzież w zimie: ślizgawce na stawie kolejowym i saneczkowaniu na pagórkach gawrzyłowskich a w lecie: grano szczególnie w piłkę nożną, dysk i tyczkę na błoniach wojskowych, na co zezwoliła c. i k. Komenda stacyjna.

Grupa uczniów urządziła pod kierownictwem prof. Migdała zawody w piłkę nożną z uczniami I. gimnazjum w Tarnowie dnia 6. czerwca 1912. na błoniach wojskowych w Tarnowie.

Prócz tego młodzież całego zakładu jest zorganizowana w korpusy studenckie pod kierownictwem prof. Radomskiego.

Na czele korpusów stał do maja 1912., uczeń VIII kl. Cygan Józef, od maja zaś uczeń kl. VII. Tadeusz Münnich.

Poszczególne oddziały klasowe korpusów odbywały ćwiczenia w pochodach i obrotach pod kierownictwem naczelników klasowych.

Prócz tego w zorganizowanych oddziałach odbywała młodzież pochody z gimnazjum do kościoła na nabożeństwa i także pochody w czasie uroczystości narodowych i uroczystości Zakładu.

W ubiegłym roku szkolnym powstała w Zakładzie nowa organizacja uczniów „skauting“.

Skauting zawiązano w tutejszym Zakładzie w listopadzie 1911, lecz właściwa organizacja i praca zaczęła się w marcu po wykładzie i ćwiczeniu, odbytem z p. Afanasowiczem, delegatem Związku Towarzystw Sokolich we Lwowie.

Utworzono 8 patroli po 8 uczniów, a opiekę nad organizacją objął ze strony gimnazjum i Sokoła prof. Wiśniewski i nauczyciel gimnastyki p. Klamut.

Wycieczki odbywano przeważnie w soboty a czasem i w niedzielę, a ponieważ okolica Dębicy bardzo jest bogata w najróżnorodniejsze konfiguracje terenu, więc wycieczki trwały po kilka godzin, zajmowały umysły i ćwiczyły siły fizyczne

młodzieńców, wyrabiając w nich niezwykły hart i spryt, ucząc pokonywać trudności, usuwać przeszkody, a przede wszystkim przestrzegać porządku i karności.

Nie zaniedbano również w ostatnim roku szkolnym wycieczek z uczniami i to tak w bliższą okolicę, jak kolejną do miejsc historycznych i zakładów przemysłowych. Oto poczet tych wycieczek: 1 do Lwowa (p. Radomski, 6 uczniów, w dniach 2. i 3 lipca) 2. do Straszęcina (p. Radomski, kl. VIII., 14. października) 3. do Pietrzejowej (p. Rogoszewski, V. a. kl. 14. października) 4. do Braciejowej (p. Wiśniewski kl. V. a, 14. października) 5. do Gawrzyłowej (p. Wiśniewski, p. Rogoszewski, p. dr. Koch kl. V a.b. 21. października) 6. do Pustyni (p. dr. Koch kl. V. b. 25. października) 7. do Pustyni i Kozłowa (Nycz, kl. II. b. 21. października) 8. do Zawady i Pustyni (p. Nycz, kl. I. a. 25. października) 9. do Zawady (p. dr. Koch, p. Migdał, p. Nycz kl. III., IV., V. a b. 28 października) 10. do Gawrzyłowej (p. dr. Koch, p. Nycz kl. V. a.—b. 4 listopada) 11. do Latoszyna (p. Migdał, kl. VI. 4 listopada) 12. do Gawrzyłowej i Zawady (p. dr. Koch V. a. b. 11. listopada) 13. do Gawrzyłowej (p. Szymański kl. I. b. i II. b. 11. listopada) 14. do Brzeźnicy (p. dr. Koch kl. V. a. 16 listopada.) 15. do Latoszyna (p. dr. Koch kl. V. a. 18 listopada) 19. do Zawady (p. Migdał, zbiorowa, 11. listopada) 17. do Kopalin (p. Migoń kl. III. a. 16 listopada) 18. do Latoszyna i na Łysą górę (p. Migoń, kl. II. a. i III. a. 18. listopada) 19. do Latoszyna (p. Szymański, kl. II. a. b. 18. listopada) 20. do Wolicy i na Łysą górę (p. Szymański kl. II b. 21 listopada) 21. na Łysą górę (p. Stachnik, kl. III. a. b. 2. marca) 22. przez Łysą górę do Braciejowej (p. Nycz kl. III. b. 23. marca) 23. wzdłuż Wisłoki (p. Nycz kl. III. b. 30. marca) 24. na Łysą górę (p. Przeworski kl. IV. 13. maja) 25. na Sowią górę kl. V. a. b. 13. maja) 26. do źródeł siarczanych w Latoszynie (p. Wiśniewski kl. V. a.b. 18. maja) 27. do Gawrzyłowej (p. Türschmid, kl. III. 23. marca) 28. do Kopalin i Wolicy (Türschmid, kl. III. a. 23. marca) 29. do Latoszyna (p. Türschmid kl. III. a. 1. czerwca) 30. do Tarnowa (p. Migdał, footballiści 6. czerwca) 31. do Gawrzyłowej i na Łysą górę (p. Stachnik kl. III. a. 5 czerwca) 32. do Brzeźnicy (p. Przeworski kl. IV. 19. maja) 33. do Niedźwiady (p. Przeworski kl. IV. 1 czerwca) 34. na Morawy i Śląsk (p. Radomski, p. Staroń, p. Nycz. 19. uczniów, w dniach 9. 10. i 11. czerwca) 35. do Krakowa i Niepołomic (p. Wiśniewski, p. Stachnik, p. Mydlarczyk, p. Migoń, 30. ucz-

niów, w dniach 10. i 11. czerwca) 36. do Braciejowej (p. Kalitowski, p. Migdał, p. Rogoszewski, około 200 uczniów, 11. czerwca.)

Wycieczki te miały na celu przeważnie rozrywkę i przechadzkę na świeżym powietrzu oraz zaznajomienie młodzieży z okolicą Dębicy. Niektóre jednak miały cel czysto naukowy, przeto zasługują, by przytoczyć krótkie ich sprawozdanie.

Wycieczka pod 1. miała na celu zwiedzenie przez uczestników krajowego jarmaku, urządzonego przez lwowskie Towarzystwo »Pomoc przemysłowa« na placu powystawowym, jak również poznanie Lwowa i jego osobliwości. Poznano tedy na jarmaku wyroby krajowe stukilkudziesięciu firm, przez co uczestnicy wyrobili sobie pogląd na obecny stan naszego przemysłu. Po zwiedzeniu jarmaku zwiedzono »Bitwę pod Raclawicami«, która wywarła na uczniach niezatarte wrażenie.

Z Wysokiego Zamku zobaczono widok Lwowa i okolicy, co bardzo przyczyniło się do oryentowania się w mieście. W mieście zwiedzono miejskie Muzeum sztuki, Bank krajowy, rzeźnię miejską, fabrykę i odlewnię Andrzeja ks. Lubomirskiego, katedrę ormiańską i łacińską, oraz bogate wystawy sklepowe i t. p. Wycieczką zajęła się Liga pomocy przemysłowej, wyjednała jej mieszkanie i pożywienie w Bursie Towarzystwa szkoły ludowej za przystępne ceny i wyznaczyła do oprowadzenia po Lwowie swego urzędnika W. P. Jana Szczerbińskiego, który z wielką znajomością rzeczy i z zapałem poprowadził wycieczkę tak, by uczestnicy w tak krótkim czasie zobaczyli, wszystko, co szczególnie jest godne widzenia.

Dyrekcya wyraża na tem miejscu za przysłużenie się wycieczce podziękowanie Lidze pomocy przemysłowej, W. P. Szczerbińskiemu, oraz Zarządowi Bursy Towarzystwa Szkoły ludowej we Lwowie.

Nad wycieczką pod 34. objął kierownictwo prof. Radomski przygotowany poprzednio listownie noclegi i stół, oraz wyjednał pozwolenie na zwiedzanie zakładów przemysłowych. Wycieczka wyjechała 6. czerwca wprost do Morawskiej Ostrawy, gdzie zamieszkała w Domu polskim dzięki uczynności Dyrektora szkoły polskiej, W. P. Józefa Wojnarowskiego.

Następnego dnia udano się tramwajem do Witkowic, gdzie zwiedzono pod przewodnictwem Inżynierów zakładowych W. P. Dra Hugona Bartoneca i W. P. Franciszka Brzozowskiego

huty żelazne odlewnie, walcownie i szereg fabryk, jak fabrykę maszyn, fabrykę budowy mostów, znakomicie urządzoną kuchnię dla robotników i t. d. Podczas zwiedzania przy świątłych objaśnieniach Przewodników wiele się nauczono i poznano: jak teoretyczne nauki przyrodnicze znakomicie człowiekowi w praktyce ułatwiają wykonanie kolosalnych robót i pozwalają na wykorzystanie każdego szczegółu.

W południe tego dnia Zarząd zakładów podejmował gościnnie wycieczkowców wydanym obiadem we własnym hotelu.

Po południu zwiedzono kopalnię węgla kamiennego »Louis« według instrukcyi kierownika kopalni, W. P. Romana Brzozowskiego pod przewodnictwem Inżyniera W. P. Stanisława Syski. Węgiel tam bardzo dobry, lecz pokłady bardzo cienkie bo miąższość dochodzi najwyżej do 1. m.

Dnia 11. czerwca wycieczka odjechała tramwajem do Karwiny, a stąd koleją do Cieszyna.

Tu Dyrektor polskiego gimnazjum W. P. Wiktor Schmidt już poprzednio przygotował wszystko, by wycieczkowcy w ciągu kilku godzin pobytu się pożywili i zwiedzili szczegóły miasta, o ile je w tak krótkim czasie zwiedzić można. To też zwiedzono pod przewodnictwem Profesorów gimnazjum cieszyńskiego park miejski, zamek i drukarnię Domu polskiego, która jest urządzona według najnowszych zdobyczy techniki. Szczególnie zajęła uczestników maszyna do układania czcionek.

Po południu odjechała wycieczka do Bielska i Białej. Tu jednak nie zwiedzono żadnego zakładu przemysłowego, gdyż te są w rękach Niemców, którzy są srogo usposobieni dla wszelkiego rozwoju Polaków; przeto dyrektor polskiego Gimnazjum realnego i Seminarjum nauczycielskiego Towarzystwa Szkoły ludowej, W. P. Ignacy Stein, nie mógł uzyskać u żadnego zarządu tamtejszych licznych fabryk pozwolenia dla wycieczki na zwiedzenie.

Wycieczka wróciła przez Dziećwice do Dębicy.

Sama podróż przez Śląsk dała wiele uczestnikom wycieczki, bo widzieli, jak wygląda kraj, postępujący naprzód w dzisiejszych czasach.

Na widnokręgu widać pełno kominów fabrycznych, a dom drewniany mieszkalny spotkano dopiero pod Dziećwicami.

Wszystkim wyżej wymienionym P. T. Panom, dzięki których uczynności wycieczka odniosła nadspodziewane korzyści, Dyrekcyja wyraża najserdeczniejsze podziękowanie.

Dnia 11 czerwca wyruszyła wycieczka zbiorowa, złożona z 30 uczniów do Krakowa i Niepołomic: do Krakowa, by zwiedzić pamiątki narodowe i muzea, do Niepołomic, by oglądnąć zamek i prastary kościół i zaznaczyć swoje uczucia patryotyczne udziałem w sypaniu kopca grunwaldzkiego. Przewodnictwo objął prof. Wiśniewski, udział brali prof. Stachnik, Mydlarczyk i Migoń.

IX. Nauka strzelania.

Nauka strzelania odbywała się raz w tygodniu w czasie od 1. listopada 1911. do 1. czerwca 1912. r. Kierował nią początkowo c. i k. porucznicy 40 pp. Tadeusz Kwiatkowski, następnie Arnold Frey. Ze strony Grona nauczycielskiego nadzorował naukę prof. Antoni Mığdał, c. i k. porucznik w rezerwie przy 13. pp. W nauce strzelania brało udział 19 uczniów z kl. VII. i 19 uczniów z kl. VIII. Przebieg nauki, był następujący: uczniowie zaznajomili się najpierw z prawidłami, które uczą o postawie, o najważniejszych ruchach karabinu i ujęciach tegoż, następnie o broni i nabojach, wreszcie o ładowaniu i strzelaniu. Taczęść nauki odbywała się w sali szkolnej. Potem odbywało się strzelanie kapsłami w sali gimnastycznej lub na podwórzu szkolnem, wreszcie strzelano ostrymi nabojami do tarcz na strzelnicy wojskowej. Skończyła się ta nauka konkursowem strzelaniem do celu na strzelnicy wojskowej dnia 1. czerwca 1912., poczem nastąpiło rozdanie nagród w obecności Dyrektora zakładu i kilku członków Grona, jakoteż wobec reprezentanta stacyjnej komendy wojskowej w Dębicy. Nagrody zakupiono za fundusze, dostarczone częścią przez komendę 10. korpusu w Przemyśle, częścią z funduszków Zakładu.

Nagrody były w książkach. Nagrodę otrzymali: Zyg. Różycki, Jan Połec, Tomasz Sagan z klasy VII. i Wilhelm Węglowski z klasy VIII.

X.

Orkiestra gimnazjalna.

Wycieczki i ćwiczenia fizyczne dzielnie wspierała orkiestra gimnazjalna.

Orkiestrą kierowali w r. szk. 1911/12. sami uczniowie.

Orkiestrę ćwiczył i kierował nią uczeń klasy VIII. Józef Krzemieński. Nlestrudżonym usiłowaniam kierownika i wielkiemu zapałowi uczestników przypisać należy, że orkiestra coraz lepsze czyni postępy tak, że jej produkcje tak w czasie pochodów, jak też w czasie uroczystości i obchodów znajdują uznanie nawet wśród wybrednych znawców.

Z grona nauczycieli opiekował się orkiestrą szczególnie ks. profesor Błażej Kotfis i naucz. Tadeusz Rojek.

Orkiestra cieszyła się też poparciem materyalnym. Młodzież przy wpisach przeznaczająca pewien datek na rzecz muzyki. Grono nauczycieli dobrowolnie się na ten cel opodatkowało, z datków zaś wewnątrz zakładu podnieść z wdzięcznością należy dar Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy w kwocie 50 Kor.

XI.

Pomoc dla ubogich uczniów.

a) Bursa im. św. Jadwigi.

Instytucja ta rozwija się pomyślnie.

W ubiegłym roku szkolnym utrzymywała 54 uczniów zakładu za mierną opłatą.

Na czele Stowarzyszenia stoi jako prezes Edward hr. Raczyński, wiceprezesem jest Dr. Mikołaj hr. Rey. Do Wydziału, na którego czele stoi miejscowy proboszcz, ks. Prałat Eugeniusz Wolski, a w którego skład wchodzi reprezentanci różnych sfer społecznych, należą z Grona nauczycielskiego: dyrektor Szydłowski, profesorowie ks. Kotfis, Radomski, ks. Krzemieniecki, Staroń i Stachnik.

Już choćby ta okoliczność daje gwarancję, że kierunek, w jakim Bursa jest prowadzona, jest należyty.

Rezultat w naukach wychowanków można też nazwać zadowolającym.

Powodzenie swe zawdzięcza Bursa, prócz pracy Wydziału, głównie niestrudzonej zapobiegliwości gospodarza i prefekta ks. Błażeja Kotfisa. Lwią część datków na Bursę on zdobywa. Nadto instytucję tę obywatelstwo tak miejscowe, jak okoliczne wydatnie wspiera.

Prócz licznych datków prywatnych Bursa otrzymała subwencję w ostatnim roku szkolnym od Wydziału krajowego 300 K., od Wydziału powiatowego w Ropczycach 300 K., od Wydziału powiatowego w Pilźnie 200 K., od Wydziału powiatowego w Nisku 50 K., Towarzystwa wzajemnego kredytu w Dębicy 150 K. Wszystkie datki uwidocznia się w Sprawozdaniu rocznym Stowarzyszenia.

Mimo tego poparcia Społeczeństwa nie jest Bursa tutejsza jeszcze tem, czem być powinna: zakładem, zapewniającym opie-

kę i utrzymanie, o ile możności, bezpłatnie, niezamożnej, a wzo-
rowej i zdolnej młodzieży szkolnej. Jest ona dotychczas czemś
pośredniem między konwiktem młodzieży wszelakiego rodzaju.
Dwa względy ustawicznie jeszcze tu ze sobą walczą i walczyć
będą tak długo, aż instytucya ta oprze się na silnych podstawach
finansowych: względ na istotne przeznaczenie Bursy i względ
na finansową możność Stowarzyszenia.

b) *Pomoc Koleżeńska.*

Dochody		Ź R Ó D Ł O	Wydatki	
K.	h.		K.	h.
		Niedobór z r. szk. 1611 12	3	08
74	84	Biblioteka pauperum	104	10
314	20	Datki przy wpisach		
40	—	W. P. Teitelbaum		
50	—	Tow. wzaj. kredytu w Dębicy		
20	—	W. P. Karfiol		
12	—	Drobne datki		
		Ubrania uczniów	355	—
		Przybory naukowe dla uczniów	16	50
		Apteka	16	61
		Reszta kasowa	15	75
511	04	<u>Razem</u>	511	04

Ks. Błażej Kofcis.

Józef Szydłowski.

Michał Radomski.

Podnieść należy z uznaniem bezpłatną przeważnie pomoc,
jakiej udzielał biednej młodzieży lekarz tutejszy, Wielmożny Pan
Dr. Adam **Kottas**.

XII. Statystyka uczniów.

	1. Liczba uczniów.										Razem		
	I a	I b	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI		VII	VIII
Z końcem roku szk. 1910/11 było . . .	36 ³	33 ³	35 ⁴	35 ³	19 ⁷	17 ¹	35 ¹	28 ²	33 ⁴	35 ⁴	28 ²	37 ²	371 ³²
Z początku roku szk. 1911/12 było . . .	40 ²	42 ³	32 ³	31 ³	38 ³	36 ³	45 ³	23 ²	23 ²	26 ¹	27 ¹	28 ²	391 ³¹
W ciągu roku szk. 1911/12 wstąpiło . . .	2	1 ¹	2	2	—	1	0 ¹	—	—	0 ²	0 ¹	—	8 ³
Ogółem przyjęto . . .	42 ³	43 ⁴	34 ³	33 ³	38 ³	37 ³	45 ⁴	23 ¹	23 ²	26 ³	27 ²	28 ²	399 ³⁶
A) Z tutejszego zakładu:													
a) z promocyj z klasy niższej . . .	—	—	32 ³	26 ²	33 ²	31 ¹	33 ²	22 ²	16 ¹	21 ¹	26	27 ¹	267 ¹⁵
b) repetentów . . .	2	3	—	—	3	3 ¹	11	1	5	3	—	1	32 ¹
B) Z innych zakładów:													
a) z promocyj z klasy niższej . . .	2	1 ¹	1	4	2	1	0 ¹	—	2	—	0 ¹	—	13 ³
b) repetentów . . .	—	2	—	2	—	1	—	—	—	2 ²	1	—	8 ²
C) Na podstawie egzaminu wstępnego: Zmiany w ciągu roku szkolnego:													
a) Przeszło z publicznych na prywatystów .	38 ³	37 ³	1	1 ¹	0 ¹	1 ³	1 ¹	—	0 ¹	—	0 ¹	0 ¹	79 ¹⁵
b) " z prywatystów na publicznych .	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	4
c) opuściło szkołę . . .	6 ¹	5	4	4 ¹	4	4 ²	3	2	—	4	1 ¹	—	37 ⁵
Jest z końcem roku szk. 1911/12. . .	36 ²	38 ¹	29 ¹	29 ¹	33 ¹	33 ³	42 ¹	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	27 ¹	358 ³⁵
2. Według miejsca urodzenia.													
Z miasta Debicy . . .	4 ¹	6 ¹	5 ³	3 ¹	3	4 ²	5 ¹	3 ²	6 ¹	8 ¹	1	3	51 ¹³
powiatu ropczyckiego . . .	15	6	4	3	10 ¹	2	10	5	6	6	7 ¹	6	81 ¹
innych powiatów Galicyi . . .	16 ¹	26 ³	20 ¹	19 ¹	19 ³	25 ¹	25 ³	11	9 ²	9 ¹	15 ¹	17 ³	211 ²⁰
zagranicą . . .	1	—	—	4	1	2	2 ¹	2	1	—	2	1	16
Razem . . .	36 ²	38 ¹	29 ¹	29 ¹	33 ¹	33 ³	42 ¹	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	27 ¹	358 ³⁵

3. Według języka ojczystego było											
I a	I b	II a	II b	III a	III b	IV	V a	V b	VI	VII VIII	Razem
36 ²	38 ⁴	29 ⁴	28 ²	33 ⁴	33 ³	41 ⁴	21 ²	22 ³	23 ²	23 ²	26 ³
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
36 ²	38 ⁴	29 ⁴	29 ²	33 ⁴	33 ³	42 ⁴	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	27 ³
Razem . . .											
4. Według wyznania było											
33 ²	36 ¹	27 ²	25 ²	30 ²	29 ²	39 ³	19 ¹	19 ²	23	21 ¹	26 ²
1	1	—	—	—	—	1	—	—	0 ¹	2	1
2	1	2 ²	4	3 ²	3 ¹	2 ¹	2 ¹	3 ¹	0 ¹	2 ¹	0 ¹
36 ²	38 ⁴	29 ⁴	29 ²	33 ¹	33 ²	42 ⁴	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	27 ³
Razem . . .											
5. Wiek uczniów											
Lat 11 miało	4 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" 12 "	17 ¹	8	7 ¹	3	10 ²	—	—	—	—	—	—
" 13 "	12	9 ²	9 ¹	8	12 ¹	—	—	—	—	—	—
" 14 "	1	6	7	10 ²	5	13 ¹	7 ²	1	—	—	—
" 15 "	2	1	5	5	5	12 ¹	5	7 ²	5 ²	2	—
" 16 "	—	—	1	3	1	9 ¹	5	7 ¹	8	0 ¹	—
" 17 "	—	—	2	4 ¹	—	5 ¹	2	5	6	6	36 ²
" 18 "	—	—	—	—	—	3	2	2	2	2 ¹	13 ¹
" 19 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	15 ²
" 20 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	12 ¹
Lat ponad 20 miało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9
36 ²	38 ⁴	29 ⁴	29 ²	33 ⁴	33 ³	42 ⁴	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	27 ³
Razem . . .											

6. Mieszkanie uczniów.

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
U rodziców mieszkało	14 ¹	15 ¹	17 ⁴	13 ²	21 ³	23 ³	22 ¹	10	11 ³	14 ²	11 ¹	8 ²	179 ³¹
U krewnych	2 ¹	3	2	5	1	—	2	1	2	—	2	1	21 ¹
U obcych	20	20	10	11	11	10	18	10	9	19	12 ¹	19 ¹	160 ²
Razem	36 ²	35 ¹	29 ⁴	29 ²	33 ⁴	33 ³	42 ⁴	21 ²	22 ³	23 ²	25 ²	28 ²	358 ³⁵

7. Wynik klasyfikacyi.

Z końcem roku szk. 1911/12 do klasy następnej było:

Chlubnie uzdolnionych	8	5 ¹	6	3	4 ¹	4	3	1	2	2	3	5 ¹	46 ³
Uzdolnionych	22 ²	30 ²	18	24	17	19 ²	31 ²	20 ¹	20 ²	13	14	20 ¹	248 ¹²
Na ogół uzdolnionych	1	1 ¹	4 ¹	0 ¹	4 ¹	5	5 ²	—	—	—	—	—	20 ⁶
Nieuzdolnionych	4	2	1	2	8	4	3	—	—	3 ¹	4 ¹	—	31 ²
Pozwolenie na egzamin poprawczy otrzymało	—	—	—	—	0 ¹	—	—	0 ¹	—	5	1	—	6 ²
Klasyfikacyę odroczone	1	—	—	—	—	0 ²	—	—	0 ¹	0 ¹	2 ²	2 ¹	5 ⁷
Przed klasyfikacyą wystąpiło	6 ¹	5	4 ³	4 ²	1 ¹	4 ²	3	2	—	4	1 ¹	—	37 ¹⁰
Razem	42 ³	43 ¹	33 ⁴	33 ³	37 ¹	36 ²	45 ⁴	23 ²	22 ³	27 ²	25 ¹	27 ³	393 ¹²

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
10. Opłatę szkolną złożyło :													
W I. półroczu	9	14	4	4	5	7	16	6	7	8	7	6	93
W II. półroczu	6	7	10	9	14	18	10	2	9	7	12	7	109
Opłata szkolna wynosiła:													
W I. półroczu . . . . . Koron	270	420	120	120	150	210	480	180	210	240	210	180	2790
W II. półroczu	180	210	300	270	420	540	300	60	270	210	360	210	3270
Razem koron	450	530	420	390	570	760	780	240	480	450	570	390	6060
11. Fundusze na środki naukowe.													
Taksy wstępne (po 4 K. 20 h.) wynosiły Kor.	180.60	184.80	8.40	37.60	12.60	21.00	12.60	12.60	—	16.80	12.60	4.20	503.80
Datki na zbiory naukowe (po 2 K.)	90.00	94.00	74.00	72.00	82.00	84.00	98.00	50.00	50.00	58.00	58.00	60.00	870.00
12. Stypendya.													
Liczba stypendystów	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	6
Ogólna kwota stypendyów (w koronach)	100	—	—	—	—	—	—	—	300	—	815	816	1520

XII.

Kronika Zakładu.

Egzamina poprawcze i uzupełniające odbywały się w dniu 31. sierpnia 1911.

Wpisy uczniów do klasy pierwszej w terminie przedwakacyjnym: w dniu 30. czerwca, w terminie powakacyjnym w dniu 30 sierpnia 1911.

Egzamina wstępne do klasy pierwszej w dniach 31 czerwca i 31. sierpnia 1911.

Wpisy uczniów do klas II. — VIII odbyły się w dniu 1 września 1911.

Rok szkolny 1911/12., rozpoczął się dnia 3. września uroczystym nabożeństwem, odprawionem w kościele parafialnym. W dniu 4. września odczytał dyrektor i objaśnił zebranym w auli gimnazjalnej uczniom przepisy szkolne.

Uczniów wpisanych podzielono na 12 oddziałów. Zakład liczył więc tyle oddziałów, co i w roku poprzednim, a i liczba ogólna uczniów pozostała prawie ta sama.

W dniach 9. września i 18. listopada wzięła młodzież zakładu z nauczycielami udział w nabożeństwach żałobnych, odprawionych w kościele parafialnym za spokój duszy ś. p. Cesarzowej **Elżbiety**, w dniu zaś 28. czerwca w takimże nabożeństwie za spokój duszy ś. p. Cesarza **Ferdynanda**.

Do św. **Sakramentów** Pokuty i Ołtarza przystępowała młodzież w ciągu roku szk: trzy razy: w dniach 27. i nast. września, w dniach 18. i nast. marca — po rekolekcyach, które się odbyły w dniach 16.—19. marca pod przewodnictwem ks. katechety zakładu i w dniach 18. i nast. czerwca.

Zakład święcił w ubiegłym roku szk. szereg uroczystości z których wymienić należy ważniejsze:

1) Uroczystość **Imienin Najjaśniejszego Pana** z udziałem młodzieży i Grona nauczycielskiego w **solennem nabożeństwie** odprawionem w dniu 4. października na intencję **Najjaśniejszego Pana** w miejscowym kościele parafialnym.

2) Uroczystość Patrona Zakładu św. **Stanisława Kostki** w dniu 22. listopada. W czasie solennego nabożeństwa przystępowało wielu uczniów do św. **Sakramentów** Pokuty i Ołtarza.

3) Uroczysty wieczór ku uczczeniu bohaterów powstania listopadowego, urządzony staraniem uczniów klasy VII. w dniu 29. listopada.

Na program wieczoru złożyły się produkcje chóru i orkiestry, deklamacja ucznia kl. VII. Z Różyckiego, tudzież odczyt ucznia kl. VII Münnicha Tadeusza o dziejach i znaczeniu powstania. Na zakończenie przemówił prof. M. Staroń, wyjaśniając znaczenie powstania w dziejach i dla społeczeństwa.

4) Uroczysty obchód ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin **Zygmunta Krasieńskiego** dn. 22. lutego. Obchód ten można ku chlubie tutejszej młodzieży nazwać godnym refleksem tych uroczystości, które odbywały się po całym kraju. Rano tegoż dnia orkiestra gimnazjalna odegrała pobudkę, a następnie młodzież w pochodzie udała się do kościoła parafialnego, gdzie Najprzew. ks. Prałat Wolski odprawił solenne nabożeństwo, a ks. Kotfis wygłosił podniosłe, okolicznościowe kazanie. W czasie nabożeństwa chór gimnazjalny wykonał udatnie szereg utworów kościelnych. Przed południem tegoż dnia odbył się w auli gimnazjalnej uroczysty poranek (rodzaj generalnej próby), przeznaczony wyłącznie dla młodszej młodzieży i grona, zakończony przemową prof. Fr. Nycza.

Wieczorem tegoż dnia powtórzono program wobec przepełnionej młodzieżą i zaproszonymi gośćmi sali.

W program wieczorku wchodziły:

1. Grieg: »Hasło« odśpiewał chór męski pod kierunkiem ucznia kl. VIII. Józ Krzemienieckiego;
2. Słowo wstępne wygłosił uczeń kl. VIII. Maryan Deszcz;
3. Moniuszko: Pieśń z op. »Halka« — wykonała pełna orkiestra mieszana pod kierunkiem prof. Rojeka.
4. Z. Krasieński »Nieboska komedia« wstęp. II. wygłosił uczeń kl. IV. Dołżycki.
5. Kremer: »Kołysanka« odśpiewał chór;
6. Moniuszko: »Pieśń wieczorna« odegrała orkiestra smyczkowa;
7. Z. Krasieński: »Irydyon« w inscenizacji i obrazach układu prof. Rojeka;
8. Z. Noskowski: »Polonez elegijny« — odegrała orkiestra;

9 Z. Krasieński: »Przedświt« (w wyjątkach) wygłosił uczeń kl. VIII. Fr. Włodecki.

10. L: »W górach mieszka wolność« — odśpiewał chór męski;

11. Na zakończenie przemówił prof. T. Rojek.

Tak całość wieczorku jak i poszczególne części programu były nader sumiennie przygotowane, a licznie zgromadzona publiczność nie szczędziła młodym wykonawcom zasłużonych oklasków. Podnieść też należy, że efektowne dekoracje, przedstawiające Rzym w oddali o zachodzie słońca były dziełem uczniów: Kramera Jana (kl. VIII.) i Münnicha Tadeusza (kl. VII.)

5. Nakoniec także w obchodzie pamiątkowym Konstytucji Trzeciego Maja zaznaczyła swój udział młodzież zakładu.

W dniu tej wiekopomnej rocznicy wzięto udział w nabożeństwie uroczystem, odprawionem rano w kościele parafialnym, po południu zaś wygłosił uczeń kl. VII. Tadeusz Münnich, wobec zgromadzonej w auli młodzieży wykład o znaczeniu Konstytucji. Wieczorem dnia tego wyruszyła publiczność po majowym nabożeństwie z kościoła do parku »Sokoła«. W pochodzie tym wzięła udział także młodzież Zakładu z orkiestrą gimnazjalną na czele. W parku przemówił do młodzieży uczeń kl. VIII. Józ. Cygan, poczem chór młodzieży odśpiewał szereg pieśni patriotycznych, a orkiestra odegrała melode narodowe.

W kronice Zakładu musimy też niestety zanotować i smutną, bo żałobną wiadomość.

Oto dn. 11 czerwca b. r. zginął tragicznie, uczeń kl. I. A **Maryan Jurczyński**. W czasie kąpieli w Wisłocze utonął, a wszelki ratunek był niemożliwy. Ś. p. Maryan urodził się w Pilźnie 21 listopada 1900 r. Tam też kończył nauki klas normalnych, poczem wszedł w b. r. s. w poczet uczuiów tutejszego Zakładu. Cios ten okrył nie tylko żałobą rodziców, którzy stracili syna — jednaka ale i Zakład, w którym jako uczeń dobrze na przyszłość rokował nadzieje. —

W dniu 13. czerwca oddaliśmy śp. Maryanowi ostatnią posługę, odprowadzając go na miejsce wiecznego spoczynku. W pochodzie żałobnym wzięła udział młodzież gimnazjalna z muzyką, grono prof. i liczna publiczność, a starsi koledzy ponieśli trumnę zmarłego, dając w ten sposób wyraz wspomnienia koleżeńskiego.

W ciągu roku szkolnego odwiedził zakład C. k. krajowy Inspektor szkół Jaśnie Wielmożny Pan Dr. Jan Kopacz w dniu 25. października. Nadto komisarz biskupi do inwiligowania nauki religii, Najprzewielebniejszy ks. Prałat Eugeniusz Wolski lustrował naukę tego przedmiotu w dniach 12. 18. 26. maja.

Egzamin dojrzałości w terminie jesiennym z tymi uczniami klasy VIII., którzy uzyskali pozwolenie na zdawanie egzaminu poprawczego, względnie uzupełniającego po wakacjach, odbył się w dniu 28. września 1911.

Takiż egzamin w terminie lutowym z tymi abiturientami, którzy przy egzaminie w terminie letnim zostali na pół roku reprobowani, odbył się w dniu 28. lutego 1912. Przy obu egzaminach przewodniczył dyrektor Zakładu.

Piśmienny egzamin dojrzałości w terminie letnim 1912. odbył się w dniach 13.—15. maja, ustny zaś w dniach 3.—6. czerwca pod przewodnictwem dyrektora c. k. gimnazjum w Brzeżanach Jaśnie Wielmożnego Pana Aleksandra Frączkiewicza.

Rozdanie świadectw dojrzałości abiturientom nastąpiło w dniu 7. czerwca.

Rok szk. 1911/12 zakończył się w dniu 29. czerwca uroczystym nabożeństwem w kościele parafialnym i rozdaniem świadectw rocznych.

XIV.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW.

KLASA I. A.

Chlubnie uzdolnieni :

<i>Daniec Stanisław</i>	<i>Mazur Michał</i>
<i>Gontarz Adolf</i>	<i>Świątek Józef</i>
<i>Kolek Józef</i>	<i>Walawski Leopold</i>
<i>Krogulski Franciszek</i>	<i>Wałaszkiwicz Stanisław</i>

Uzdolnieni:

Bieszczad Bronisław	Krzysztoń Kazimierz
Bedronek Alfred	Nosal Wojciech
Boczoń Józef	Poproch Michał
Bukowski Andrzej	Posłuszny Wojciech
Burianek Anna (pryw).	Przewenda Antoni
Dydo Teofil	Rogoziewicz Stanisław
Grabowski Józef	Rozembariski Jan
Kamiński Maryan	Róg Józef
Kanner Lazer	Schiff Dawid
Kasprzyk Michał	Wasilkowska Kazimiera (pryw.)
Kopala Józef	Węgrzyn Stanisław
Kowalski Adam	Wyrwicz Henryk

Nieuzdolnionych 4 uczniów. Odroczone klasyfikację 1 ucznia

KLASA I. B.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Baran Franciszek</i>	<i>Dziedzic Franciszek</i>
<i>Dotzycki Aleksander</i>	<i>Kozub Franciszek</i>
<i>Rożkiewiczówna Jadwiga (pryw).</i>	<i>Wrona Stanisław</i>

Uzdolnieni:

Baryłecki Edward	Czuba Józef
Bączkowski Franciszek	Denkiewicz Józef
Borowiec Jan	Grabiec Michał

Hacke Israel	Przewłocki Adam
Koenner Edward	Ramocki Józef
Kardziel Antoni	Sabat Jan
Łotuszka Antoni	Sąsiadek Władysław
Lubaska Tadeusz	Sobecki Jan
Mielecki Eugeniusz	Sołowij Stanisław
Mitka Stanisław	Steczko Marceli
Nawrocki Władysław	Szostak Zdzisław
Nowicki Józef	Szot Józef
Nowosielski Zenon	Tyrcha Julian
Ozóg Stefan	Ungeheuer Adam
Pietruszewski Mieczysław	Żydek Stanisław
Popławski Tadeusz	Daniłowicz Mieczysław (pryw.)
	Pietruszewska Janina (pryw.)
	Nieuzdolnionych 2 uczniów.

KLASA II. A.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Ciągło Franciszek</i>	<i>Kuroś Tomasz</i>
<i>Fischler Maryan</i>	<i>Millet Zygmunt</i>
<i>Kowalczyk Władysław</i>	<i>Pazdan Jan</i>

Uzdolnieni:

Armata Władysław	Kolbusz Franciszek
Barycza Adam	Kosecki Czesław
Bienias Stanisław	Krzemiński Kazimierz
Bieniaszewski Mieczysław	Kwiatek Paweł
Bochenek Władysław	Michalski Antoni
Bytomski Maryan	Osucha Jan
Duszkiewicz Stanisław	Socha Władysław
Fenichel Zacharyasz (pryw.)	Strojny Piotr
Gadzalski Kazimierz	Świętoń Piotr
Hanusiak Zygmunt	Węglowski Władysław
Klamut Franciszek	Wojtys Tytus

Wołoszyn Zygmunt

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1. ucznia.

KLASA II. B.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Jakubek Wojciech</i>	<i>Kapusta Franciszek</i>
<i>Weisbach Józef.</i>	

Uzdolnieni:

Aschheim Majer	Krzemiński Tadeusz
Bakas Józef	Adler Abraham
Bewszko Kazimierz	Lejko Zygmunt
Bieniek Józef	Ostern Józef
Ciołek Wojciech	Reinfuss Stanisław
Drwal Aleksander	Rzasa Marcin
Głogowski Jan	Ściora Stanisław
Grimm Jan	Siedliskier Ekiwa
Hammer Leopold	Śnieszek Izydor
Jurczyński Henryk	Tarczyński Edward
Kamieński Stefan	Wilk Stanisław
Konior Jan	Zdanowski Stefan
	Hoszardówna Zofia (pryw.)
	Nieuzdoluionych 2 uczniów.

KLASA III. A.

Chlubnie uzdolnieni:

<i>Bokota Józef</i>	<i>Mucha Józef</i>
<i>Kastarynda Jakób</i>	<i>Szelowska Stefania (pryw.)</i>
	<i>Wnęk Stanisław</i>

Uzdolnieni:

Beltek Walenty	Krupicki Władysław
Bilecki Kazimierz	Lewandowski Otto
Burgiel Jan	Łabędź Tadeusz
Dyło Michał	Nosek Henryk
Ettingerówna Blanka (pryw.)	Nosek Ludwik
Gawle Stanisław	Nożyński Stanisław
Gawlik Władysław	Pietruszewski Piotr
Gródecki Zygmunt	Sroka Franciszek
Guzy Władysław	Topij Ludwik
Guzy Zygmunt	Węgrzyn Władysław
Koziol Franciszek	Zaworski Edward

Do egzaminu poprawczego przezuaczono 1 prywatystkę.
Odroczono klasyfikację 1 prywatystcie. — Nieuzdoluionych 7¹ uczniów.

KLASA III. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Nichthauser Bernard
Polniaszek Józef

Swierk Bronisław
Zydek Ignacy

Uzdolnieni:

Berger Józef

Błachowicz Feliks

Dilun Mieczysław

Gancarz Ludwik

Godek Adam

Grądział Kazimierz

Kanner Aleksander

Krawczyk Michał

Krzysztoń Stanisław

Kugler Stanisław

Lis Józef

Mazur Ignacy

Morbitzer Adam

Odroczono klasyfikację jednemu prywatystcie i jednej prywatystce.

Nieuzdolnionych uczniów 4.

KLASA IV.

Chlubnie uzdolnieni:

*Dolżycki Wincenty**Świnka Józef**Wrona Wojciech.*

Uzdolnieni:

Armata Jakób

Berger Szymon

Bobulski Wojciech

Boczoń Maryan

Borek Bronisław

Böhm Edward Stan.

Broda Mieczysław Ludwik

Burgiel Leonard

Bytomski Ludwik

Chendyński Stanisław

Dachowski Ludwik

Daniel Józef

Frey Arnold

Jarolim Edmund

Jarolim Leon

Jurezyński Antoni

Braglewicz Jan (pryw.)

Kaliniewicz Artur (pryw.)

Schön Stefan Szczęsny Kazimierz

Steinhof Władysław Zachara Stefan

Nieuzdolnionych 4¹ uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono
1 ucznia. Odroczone klasyfikację 2².

Klasa VIII.

Ukończyli klasę z wynikiem chlubnym :

Cygan Józef Grzobieniowski Tadeusz

Deszcz Maryan Igielski Piotr

Nowakówna Bogusława (pryw.) Węglowski Wilhelm.

Ukończyli klasę z wynikiem dobrym:

Bauer Stefan Kramer Jan

Biestek Stefan Krogulski Bolesław

Bochniewicz Henryk Krzemieniecki Józef

Dobrowolski Stanisław Mann Izak (pryw.)

Drabiak Antoni Pawlus Zygmund

Gromczakiewicz Juliusz Sabat Stanisław

Idec Franciszek Składzion Józef

Jastrzębski Antoni Skura Władysław

Jedynak Jan Śpiewak Antoni

Kosiński Stanisław Zagórski Julian

Zaworski Stanisław

Odroczone klasyfikację 2 uczniów publicznych i 1 prywatysty.

Wynik egzaminu dojrzałości.

a) W terminie jesiennym 1911.

Do egzaminu zgłosiło się 5 abiturientów; uznani za dojrzałych:

Blezień Stefan Kornecki Wilhelm

Tycholis Józef

Reprobowano na pół roku 2 abiturientów.

b) W terminie lutowym 1912.

Do egzaminu zgłosiło się 3 abiturientów; uznani za dojrzałych.

Gabel Salomon Lauffbalm Pinkas

Reprobowano na pół roku 1 abiturienta.

c) *W terminie letnim 1912.*

Do egzaminu zgłosiło się 25 abiturientów.

Uznani za dojrzałych z odznaczeniem:

Bauer Stefan	Igielski Piotr
Cygan Józef	Krogulski Bolesław
Deszcz Maryan	Nowakówna Bogusława (pryw.)
Grzebieniowski Tadeusz	Węglowski Wilhelm.

Uznani za dojrzałych:

Biestek Stefan	Krzemieński Józef
Bochniewicz Henryk	Mann Izak (pryw)
Drabiak Antoni	Pawlus Zygmunt
Gromczakiewicz Juliusz	Sabat Stanisław
Jastrzębski Antoni	Składzień Józef
Jedynak Jan	Skura Władysław
Kosiński Stanisław	Śpiewak Antoni
Kramer Jan	Zagórski Julian
	Zaworski Stanisław

OGŁOSZENIE.

Egzamina poprawcze i uzupełniające odbędą się w dniu 31. sierpnia.

Wpisy uczniów do klasy I. odbędą się w terminie przedwakacyjnym 27. czerwca, w terminie powakacyjnym 1. września

Egzamina wstępne do klasy I. odbędą się przed feriami w dniu 28. czerwca, po feriach w dniu 2. września.

Uczniowie, zgłaszający się do wpisów, mają się zjawić w towarzystwie rodziców lub opiekunów.

Uczniowie, zgłaszający się do egzaminu wstępnego do klasy I. mają przy wpisie przedłożyć:

1. metrykę chrztu lub urodzenia na dowód, że ukończyli już 10 ty rok życia lub ukończą go przed 1. stycznia 1913.,
2. świadectwo szkolne za ostatnie półrocze, jeżeli pobierali naukę w szkołach publicznych,
3. świadectwo powtórnego szczepienia ospy (rewakeynacyi), odbytego w roku, poprzedzającym zgłoszenie się do gimnazjum.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I. jest następujący:

- a) z religii wymaga się wiadomości, jakich uczeń nabyć powinien w IV. klasie szkoły ludowej;
- b) z języka polskiego: czytania płynnego i wyraźnego, objaśniania odczytanego ustępu pod względem treści i związku myśli, znajomości części mowy, odmiany imion i czasowników, znajomości zdania pojedynczego, rozwiniętego, poprawnego napisania dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmiennego rozbioru zdania z kilku zwykłemi określeniami.
- c) z języka niemieckiego: czytania płynnego i znamionującego zrozumienie, znajomości odmiany imienia, słów posilkowych, czasowników słabych i najzwyklejszych czasowników mocnych, zasobu wyrazów z zakresu pojęć, znanych uczniom, poprawnego napisania dyktatu, którego treść poda się przed dyktowaniem uczniom w języku polskim;

d) z rachunków: pisania liczb do miliona włącznie biegłości w 4. działaniach liczbami całkowitemi, pewności w tabliczce mnożenia, znajomości ważniejszych miar metrycznych, a w wypracowaniach rozwiązywania także zagadnień z zakresu życia codziennego.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia go w jakiejkolwiek szkole średniej. Powtórzenie egzaminu wstępnego w tym samym roku szkolnym — w tym samym, czy też w innym zakładzie — jest bezwarunkowo wzbronione.

Wpisy uczniów do klas II. — VIII. odbędą się w dniu 2. września.

Uczniowie, przybywający z innych zakładów, mają wykazać się potwierdzeniem Dyrekeyi, umieszczonem na świadectwie rocznem, że mogą bez przeszkody być przyjęci w innym zakładzie. Nadto mają przedłożyć a) metrykę chrztu, względnie urodzenia, b) dekret uwolnienia od opłaty szkolnej (lub poświadczenie uwolnienia na świadectwie szkolnem), jeżeli to uwolnienie mają.

Uczniowie, którzy po dłuższej przerwie w naukach pragną ponownie wstąpić do gimnazjum, mają przedłożyć nadto: a) świadectwo moralności za czas, w którym do szkoły nie uczęszczał b) fotografię swoją ze stwierdzeniem tożsamości i osoby, umieszczonem na odwrotnej stronie fotografii przez właściwą władzę polityczną. Uczniowie ci będą poddani egzaminowi wstępnemu w terminie, który się im wyznaczy, celem oznaczenia klasy, do której mogą być przyjęci.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie tytułem datku na środki naukowe kwotę 2 kor., nadto kwotę 1 kor. na gry i zabawy i także kwotę na muzykę. Od obu ostatnich datków mogą bardzo biedni być przez Dyrekeyę uwolnieni.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący, uiszczą nadto takse wstępną w kwocie 4 kor 20. hal.

Taksa egzaminacyjna przy egzaminach wstępnych do klas II.—VIII. wynosi 24 kor.

Uczniowie obowiązani do składania opłaty szkolnej, która w tutejszym Zakładzie wynosi za jedno półrocze 30 kor., muszą ją złożyć w pierwszych 6 tygodniach półrocza, a zatem do dnia 15. października, względnie 15. marca. Prośby o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i w świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wystawione przez zwierzchność gminną miejsca zamieszkania rodziców, a potwier-

dzione przez właściwy urząd parafialny, względnie przelożcnstwo zboru izraelickiego, należy bez stempla wnosić za pośrednictwem Dyrekeyi do Wysokiej e. k. Rady szkolnej krajowej i to najpóźniej do 20. września w pierwszym, a do 20. lutego w drugim półroczu.

Uczniowie klasy I. mają złożyć opłatę szkolną za pierwsze półroczcie najpóźniej do dnia 30. listopada. Ci jednak ubodzy uczniowie, którzy w pierwszych dwu miesiącach czynią przynajmniej dostateczne postępy we wszystkich przedmiotach i dobrze się zachowują, mogą uzyskać odroczenie tego terminu do końca półroczcia, a w razie pomyślnego wyniku klasyfikacyi za pierwsze półroczcie uzyskują uwolnienie od opłaty szkolnej. Uczniowie, chcący z tego dobrodziejstwa korzystać, mają w ciągu dni 8 po rozpoczęciu roku szkolnego wniesić na ręce Dyrekeyi nicostemplowane podania do Wysokiej e. k. Rady szkolnej krajowej, do których dołączają należycie wystawione i dokładne świadectwo ubóstwa, stwierdzające majątkowy stan rodziców.

Uczniom zamiejscowym wolno mieszkąć pod nadzorem tylko tych osób, które się będą ściśle stosowali do przepisów Regulaminu dla osób, utrzymujących w swych domach uczniów szkół średnich, wydanego przez Wysoką e. k. Radę szkolną krajową. Osoby, przyjmujące uczniów na mieszkanie, muszą więc we własnym interesie zaznajomić się dokładnie z tymi przepisami, które im Dyrekeya na żądanie udzieli. W razie, gdyby osoby te do powyższych przepisów się nie stosowały, Dyrekeya zabroni uczniom mieszkąć w ich domach.

Rok szkolny 1912/13. rozpocznie się uroczystem Nabożeństwem w dniu 3. września.

Józef Szydłowski.

